

www.musavat.com

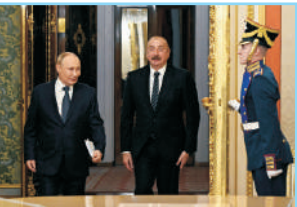
MUSAVAT

Xəbər
Avtomobildən bayıra
zibil atanlara
fantastik
cərimə gəlir
yazısı səh.14-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 9 oktyabr 2024-cü il Çərşənbə № 183 (8556) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Moskvada üçtərəfli görüş niyə alınmadı?

Rusiyanın vasitəçiliyini kimin ignor etdiyi bəlli olsa da, Putinin köməkçisi "tərəflərdən biri dəstəkləmədi" dedi; Paşinyanın sülh danışıqlarında Qərb vasitəçilərinə üstünlük verməsinin səbəbi...

yazısı səh.4-də

"Altaya iddia edəcəklər" - TDT-nin hədəfləri

yazısı səh.5-də

Sülh sazişində razılaşdırılmayan 3 maddə bilindi

yazısı səh.6-da

ABŞ Bakının ittihamlarına susur

yazısı səh.7-də

Sülh kəsişməsi" projesi "Spitak kimi" batır

yazısı səh.6-da

İfrat sağıclar "Qoca qitə"ni ələ keçirirlər

yazısı səh.11-də

Qazançı kilsəsi haqda erməni yalanlarının ifşası

yazısı səh.12-də

Xarici diplomların tanınmaması problemi ciddiləşir

yazısı səh.13-də

Bu universitetlərdə vahid tələbə kartı veriləcək - siyahı

yazısı səh.13-də

"Respublikanski"də təmir və köç başlayır

yazısı səh.3-də

Azərbaycanda halal istehsal nəzarətə götürülür

yazısı səh.15-də

BMT əsgərlərini Qarabağa necə göndərə bilər?

yazısı səh.8-də

Aİ KƏŞFİYYATÇILARI SƏRHƏDİMİZDƏ HƏRƏKƏTƏ KEÇDİ - TƏXRİBAT PLANI

Analitiklərə görə, Qərb və Ermənistan təxribatçı "müşahidə əməliyyatı" ilə şərti sərhədə NATO missiyasını yerləşdirmək üçün eskalasiya hazırlığı görür; Tehranın daha bir "qırmızı xətti" keçilib, amma susur...

yazısı səh.9-da

USAID-in ölkəmizdəki bütün layihələri dayandırılıla bilər

Ermənistanı milyon dollarlarla "yemləyən" ABŞ təşkilatından Azərbaycana hansı təhlükələr yarana bilər?

yazısı səh.7-də

Əbil Ağasıyev

Yeni "kurortlar naziri"nin adı bilindi

yazısı səh.3-də

Qriqoryan sərhəd üzrə məruzəçi təyin edildi

yazısı səh.6-da

Zakir Həsənov

Müdafiə nazirinin müavinlərinin sayı buna görə azaldılıb

yazısı səh.5-də

Azərbaycanda zeytun yağı niyə bahadır?

“Nə vaxt ki, Azərbaycanda zeytun bolluğu yaranacaq, sahibkarlar baxacaqlar ki, ixrac edə bilmirlər, məhsul satılmır, o zaman qiymətin aşağı düşməsi haqqında fikirləşəcəklər. Yox, məhsul ixrac edilirsə, satılırsa, hansı sahibkar qiyməti endirər?”

Bunu “Qaynarinfo”ya açıqlamasında iqtisadçı Xəlid Kərimli zeytun yağının bir litrinin qiymətinin 20 manata satılmasının səbəblərini izah edərkən deyib.

Ekspert əvvəllər Azərbaycanda zeytun bağlarının olduğunu xatırladı: “Amma sonradan bu bağlar dağıldı. Son 10 ildə bu istiqamətdə müəyyən kənd təsərrüfatı fermerləri məşğuldurlar. Bağlar salınıb, amma ağaclar əkilən kimi zeytun vermir. Müəyyən bir müddət keçməlidir ki, zeytun ağacları bar versin. İkincisi, əsas zeytun ağaclarının çox bar verməsidir. Bağlarımız hələ məhsuldar dövrdə deyil”.

Xəlid Kərimli hesab edir ki, məhsul bol olsa, qiymət aşağı düşməlidir: “Ağacdan bir kiloqram zeytun yığsan, qiymət fərqli, 20 kiloqram yığsan, tam başqa cür olacaq. 20 kiloqram zeytun yığanda ağacların qulluq xərcləri və eyni zamanda bağın özünün də xərci aşağı düşür”.

Xəlid Kərimli bildirib ki, Azərbaycana İspaniya, Türkiyə, Yunanıstandan zeytun yağları gətirilir: “Xaricdən gətirilən zeytun yağları bazarda qiymət formalaşdırıb, yerli zeytun satıcıları da məhsulu ona uyğun satırlar. Eyni zamanda məhsul bolluğu olmadığından daha baha satmaq istəyirlər”.

İTV “18+” verilişə görə cərimələndi

Audiovizual media sahəsində tənzimləməni və qüvvədə olan normativ hüquqi aktlara əməl edilməsinə nəzarətin həyata keçirilməsi məqsədilə Şura tərəfindən audiovizual yayımçıların monitorinqləri aparılır. 2024-cü

ilin 9 ayı ərzində aparılan monitorinqlərin nəticəsi olaraq, televiziya və radio kanallarının efrində 9 ciddi pozuntı faktı aşkarlanıb.

Bu barədə Audiovizual Şura məlumat yayıb.

Bildirilib ki, həmin faktlara görə yayımçılara 1 ümumi açıqlama ilə tövsiyə-xəbərdarlıq (elektron siqaret reklamları ilə bağlı bütün yayımçılara), 1 rəsmi xəbərdarlıq (erkən nikahın təbliğinə görə Baku TV-yə) olunmuş, 4 yayımçının proqramlarının yayımı müvəqqəti dayandırılan (ayrı-seçkilinin təbliğinə görə MTV 8 saat, müəllif hüquqlarını pozduğuna görə ATV, ARB və “ARB Güneş” hərəsi 3 saatlıq), 3 yayımçıya qarşı protokol (Səhiyyə TV-də reklamda müvafiq lisenziya məlumatlarının verilməməsinə görə 2 protokol, İTV-də “18+” kateqoriyalı məzmunun 6.00-23.00 aralığında verilməsinə görə 1 protokol) tərtib olunaraq məhkəməyə göndərilib.

Bundan başqa, texniki xəta səbəbindən yaranmış pozuntular da olub ki, bura səhər efrində Dövlət Himninin səsləndirilməməsi (5 fakt), reklam yayımı ilə bağlı (62 fakt), sponsorluqla bağlı (38 fakt), dövlət dili ilə bağlı (3 fakt), məhkəmə qərarı olmadan hər hansı şəxsin günahkar adlandırılması ilə bağlı (2 fakt), hüzn günü ilə bağlı (4 fakt) texniki pozuntular daxildir. Belə pozuntular qeydə alınan kimi həmin yayımçılara bildirişlər göndərilib və xətanın aradan qaldırılması təmin olunub.

Vasif Talibovu o əvəzlədi

Xəbər verdiyimiz kimi, Milli Məclisin parlamentlararası əlaqələr üzrə işçi qruplarının rəhbərləri müəyyənənib.

Vitse-spiker Ziyafət Əsgərov Azərbaycan-İran parlamentlararası əlaqələr üzrə işçi qrupunun rəhbəri seçilib. Qeyd edək ki, bundan əvvəl həmin işçi qrupunun rəhbəri Vasif Talibov olub.

İcra başçılarına vaxt verildi

Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətində paytaxt rayonları icra hakimiyyətləri başçıları və şəhərin təsərrüfat xidmətləri rəhbərlərinin iştirakı ilə növbəti müşavirə keçirilib.

Müşavirədə bir sıra məsələlər, o cümlədən noyabr ayında paytaxtda keçiriləcək mötəbər beynəlxalq tədbir ərəfəsində şəhərdə aparılan əsaslı təmir, abadlıq-quruculuq, ya-

Yaşa görə pensiya alanların sayı 2 min nəfər azalıb

Azərbaycanda yaşa görə pensiya alanların sayı son aylarda 2 min nəfərə yaxın azalıb.

Məlum olub ki, sentyabr ayında yaşa görə pensiya alanlar əvvəlki ayla müqayisədə 1930 nəfər azalıb və 708 845 nəfər olub. 2024-cü ilin avqust ayında yaşa görə pensiya alanların sayı isə 710 775 nəfər təşkil edib.

Azalma yalnız avqust-sentyabr aylarında qeydə alınmayıb. 2023-cü ilin sonuna olan rəqəmlərlə müqayisədə bu kateqoriyadan olan pensiyaçıların sayı artsa da, azalma iyun ayından etibarən başlayıb.

Belə ki, 2024-cü ilin yanvar-iyun aylarında yaşa görə pensiya alanların sayı 710,5 min nəfər, iyul ayında isə 709 800 nəfərdən çox olub.

şilləşdirmə işlərinin vəziyyəti və digər məsələlər müzakirə edilib. Qeyd edilib ki, ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin tapşırıqlarına əsasən son müddət ərzində şəhərdə genişmiqyaslı quruculuq-abadlıq işləri həyata keçirilib. Binaların, obyektlərin fasadları, eyvanları, dam örtükləri təmir edilir, rənglənir, istinad divarları, hasarlar qaydaya salınır, hər tərəfdə abadlıq işləri görülür, geniş miqyaslı yaşıllaşdırma işləri aparılır. Xüsusi olaraq qeyd edilməlidir ki, bütün bu işlər öl-

kənin iqtisadi imkanları hesabına həyata keçirilir, bu da öz növbəsində ölkənin iqtisadi qüdrətinin göstəricisidir.

Müşavirədə paytaxtın rayonlarında görülən işlərin monitorinqi ilə bağlı hazırlanan video-rolük nümayiş etdirildi, işlər müzakirə edilərək mövcud nöqsanlar tənqid edildi.

Vurğulanıb ki, mühüm beynəlxalq tədbirə çox az vaxt qalıb və qalan qısa müddət ərzində təmir-quruculuqla bağlı nəzərdə tutulan bütün işlər yekunlaşdırılmalıdır.

Bakıdan qaçan Ocaqnejad üzə çıxdı

İranın ali rəhbəri Ayətullah Xameneyinin Azərbaycandan qaçan keçmiş nümayəndəsi höccətülislam Seyid Əli Əkbər Ocaqnejad bu günlərdə Tehrandə görünüb.

Modern.az xəbər verir ki, Ocaqnejad Ayətullah Xameneyinin 4 illik fasilədən sonra ötən həftənin cümə günü Tehrandə düzenlədiyi namazda iştirak edib.

Xatırladaq ki, höccətülislam Ocaqnejad vaxtilə Azərbaycanda diplomatik statusla qeydiyyatda olmuş, amma öz statusuna uyğun fəaliyyət göstərməmişdi. Belə ki, onun ofisinin yerləşdiyi “Hüseyniyyə” məscidi İran Mədəniyyət Mərkəzi kimi təqdim edilsə də, oradan mədəniyyət təbliği üçün deyil, Azərbaycana qarşı dini-ideoloji və siyasi mübarizə və gizli şəbəkənin yaradılması üçün istifadə olunduğu müəyyən edilməmişdi.

Məlum olmuşdu ki, “Hüseyniyyə” məscidində mütəmadi olaraq Azərbaycanın dövlət quruluşu, idarəçiliyi və hakimiyyətinə qarşı təbliğat aparılıb, dini düşmənçilik, dini radikalizm və fanatizm zəminində milli, irqi, sosial və dini nifrətin, düşmənçiliyin təbliği işi qurulub.

Azərbaycanın müvafiq dövlət orqanlarının bütün bu faktlar, qanunsuzluqlar haqda məlumat əldə etdiyindən xəbər tutan Ocaqnejad 2021-ci ilin oktyabrında Azərbaycandan

70 milyonluq əmlakları qaytarılmadı

“Baku Steel Company”nin keçmiş rəhbəri Rasim Məmmədovun barəsində olan hökmə bağlı verilən kassasiya şikayəti üzrə məhkəmə prosesi keçirilib.

Ali Məhkəmədə hakim Ələsgər Novruzovun sədrliyi ilə keçirilən prosesdə onun şikayəti təmin edilməyib.

Qeyd edək ki, R. Məmmədov şikayət ərizəsində barəsində bəraət qərarı çıxarılmasını istəyib.

“Baku Steel Company”nin rəhbəri olmuş Rasim Məmmədov Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti tərəfindən həbs olunub. Cinayət işi üzrə dəymiş ziyan 185 milyon manat hesablanıb.

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hökmü ilə Rasim Məmmədov 14 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib. İş üzrə üzərinə həbs qoyulmuş 70 milyon manatlıq əmlaklar müsadirə olunub.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi onun barəsində olan həbs cəza müddətini 3 ay azaldıb. Hökmün əmlaklarla bağlı hissəsi dəyişdirilmədən saxlanılıb.

Turizm zonalarında bunlar qadağan olunur

Turizm və rekreasiya zonalarının ərazilərində qadağan olunacaq fəaliyyət növləri müəyyənənədir.

Milli Məclisin son iclasında müzakirəyə çıxarılan “Turizm haqqında” Qanuna təklif edilən dəyişiklikdə əksini tapıb.

Layihəyə əsasən, turizm və rekreasiya zonalarının ərazilərində aşağıdakılar qadağan edilir:

- kimya sənayesi, metallurgiya, nüvə energetikası ilə bağlı fəaliyyət;
- iri sənaye müəssisələrinin, texnoloji avadanlıq və maşınqayırma sənayesi müəssisələrinin fəaliyyəti;
- tullantıların zərərsizləşdirilməsi, emalı müəssisələrinin fəaliyyəti, habelə bu məqsədlə qurğuların, poliqonların quraşdırılması ilə bağlı fəaliyyət;
- “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” Qanunun əlavəsində nəzərdə tutulmuş fəaliyyət növləri üzrə ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi sənədi (ƏMTQ) tərtib edilmədən və həmin sənədin dövlət ekoloji ekspertizası keçirilmədən həyata keçirilən fəaliyyət, habelə ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsinin aparılması tələb olunmayan, lakin dövlət ekoloji ekspertizasının obyektə olan və dövlət ekoloji ekspertizasının müsbət rəyi olmadan həyata keçirilən digər fəaliyyət.

Qanun layihəsi səsverməyə çıxarılaraq birinci oxunuşda qəbul edilib.

Azərbaycanda bir sıra sanatoriyalar Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyasına (AHİK) məxsus “Kurort” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinə qoşulub. Bununla bağlı müvafiq qərar qəbul olunub.

“Abşeron” mədə-bağırsaq, “Bilgəh” kardioloji, “Qaranquş” uroloji, “Günəşli” nevroloji, “Şıx”, “Naftalan”, “Pirsağı”, “Xəzər”, “Şəki İstirahət Mərkəzi”, “Hacıkənd” İstirahət Evi, “Avtoneqliyyat” müəssisəsi, “Azərbaykurortti-kintitəmir” Birliyi, “Azərbaykurortlayihə”, Azərbaycanşugə-okaptaj” respublika ekspedisiyası, “Kurort” Səhmdar Cəmiyyətinin Təchizat Birliyi və “Miras” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti “Kurort” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin balansına verilib.

“Kurort” Səhmdar Cəmiyyəti 1992-ci ildə yaradılıb. Bu vaxtadək cəmiyyətin tabeliyində “Bilgəh” kardioloji, “Abşeron” mədə-bağırsaq, “Qaranquş” böyrək, “Günəşli” əsəb sistemi, “Şıx” oynaq xəstəliklərini müalicə edən

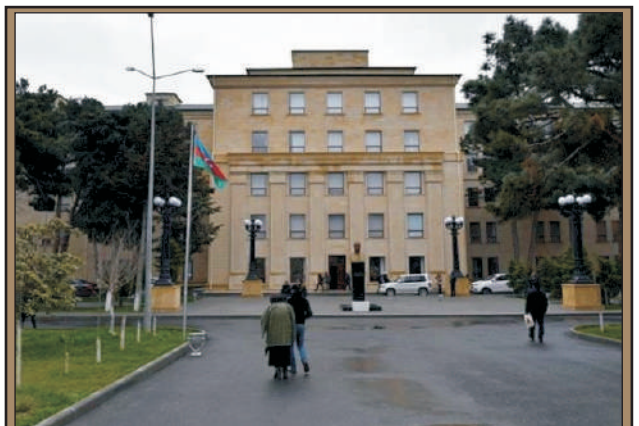
Yeni “kurortlar naziri”nin adı bilindi

Mütəxəssislər hesab edir ki, qapalı səhmdar cəmiyyətlərin böyüməsi əsas şərt deyil, əsas nəticədir; **ekspert:** “Şəffaflıq olacaqs...”

Qeyd edək ki, Azərbaycanda sanatoriya-kurort şəbəkəsinin inkişafı 1930-cu ildən başlayır. Sovetin vaxtında respublikada 20-yə yaxın sanatoriya və kurort fəaliyyət göstərirdi. Həmin şəfa ocaqlarının bəziləri (“Naftalan”, “İstisu”, “Şuşa”, “Bilgəh”) öz əhəmiyyətinə görə bütün keçmiş SSRİ məkanında məşhur müalicə-istirahət obyektləri sırasında olub. Azərbaycandakı sanatoriya-kurort sistemi vaxtilə hər il 100 mindən çox adama xidmət göstərirdi. Son illərdə isə insanlar sanatoriyalarda xidmətin bəhə olması səbəbindən orada müalicə ala bilməmələrindən şikə-

mə, müalicə, gündə 3 dəfə qidalanma daxil olmaqla, adambaşına düşən təqribi ödənişlər də kifayət qədər yüksəkdir. Əgər 15 gün sanatoriyada qalaraq müalicə olunmaq istəsəniz 2 nəfərlik otaqda 1 nəfər üçün ödəyəcəyiniz məbləğ 1176 manat olacaq. 1 nəfərlik lüks otaqda qalmaq üçün 1399 manat tələb olunur. 2 carpayılıq ailəvi otaq üçün 2500 manat tələb olunur. “Naftalan” sanatoriyası 1 nəfərlik standart otaqda qalmaq və müalicənin 1 həftəlik paketi 1 nəfər üçün 294 manatdır. Otaqda tam şərait, gündə 3 dəfə qidalanma, müalicəyə başlamadan öncə check up və ilkin tibb

dır. 1 nəfərlik lüks otaqların qiyməti yerli vətəndaşlar üçün 1334, xaricilər üçün 1110 manatdır. Xarici vətəndaşlar üçün təyin olunan qiymət mövsüm üzrədir. “Şıx” sanatoriyasında 15 təqvim günü müddətində davam edən kurs üzrə yerləşmə, müalicə, gündə 3 dəfə qidalanma daxil olmaqla 2 nəfərlik otaqda bir nəfər üçün tələb olunan qiymət 1115 manatdır. Əgər otaq dəniz mənzərəlidirsə o zaman bu məbləğ adambaşına 1165 manat olacaq. “Günəşli” nevroloji sanatoriyasında 15 təqvim günü müddətində davam edən kurs üzrə yerləşmə, müalicə, gündə 3 dəfə qida-

“Respublikanski”də təmir və köç başlayır
 Cərrahiyyə, reanimasiya və təcili tibbi yardım şöbələri...

Akademik M.Mirqasimov adına Respublika Klinik Xəstəxanası (“Respublikanski”) təmir olunacaq. İqtisadiyyat.az xəbər verir ki, bununla bağlı hazırlıqlara başlanılıb.

Xəstəxananın əsas inzibati binası, əlavə korpus və köməkçi binalarının yenidən qurulması işləri həyata keçiriləcək. Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi (TƏBİB) I mərhələ üzrə yenidənqurma işlərinin həyata keçirilməsi ilə bağlı 18 891 761.32 manat dəyərində müqavilə bağlayıb.

Xatırladaq ki, Respublika Klinik Xəstəxanasının inzibati binasının uzun müddətdir istismar olunması səbəbindən əsaslı təmirə ehtiyac yaranıb. Bu səbəbdən xəstəxananın 6 terapevtik şöbəsi bu ilin iyun ayından müvəqqəti olaraq paytaxtdakı digər tibb müəssisələrinə köçürülüb.

Məlumata əsasən, mərhələli təmir işləri ilə əlaqədar olaraq xəstəxananın II korpusunda yerləşən cərrahiyyə, reanimasiya və təcili tibbi yardım şöbələri birinci korpusa yerləşdirilir.

sonra onlar daha yaxşı fəaliyyət göstərə bilər, fayda verə, rentabelli ola bilər. Onların xidmət imkanları artırıla bilər, xidmətin keyfiyyəti yüksələ bilər. Çünki istirahət mərkəzlərinin fəaliyyəti sahəsində böyük rəqəbat var. Gələcəkdə turizm imkanlarının genişləndirilməsi nöqtəyi-nəzərindən əksinə, bu cür turizm müəssisələrini özəlləşdirilərək fəaliyyət göstərməsi onların inkişafını daha da genişləndirər. Həmin müəssisələrin özəlləşdirilməsi onların rentabelliğini artıracaq və büdcədən asılılığını azaldacaq. Bu da həmin müəssisələrin büdcədən vəsaitin ayrılmasının qarşısını alacaq. Bu idarəetmədə səmərəlilik, şəffaflıq və yeniliyə səbəb ola bilər. Çünki bununla həmin sahəyə əlavə investisiya qoyulmasına şərait yaradılır. Bu baxımdan, həmin müəssisələr özəlləşdirilsəydi, faydalı yanaşma olardı”.

İqtisadçı Xəlid Kərimli də mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”-a fikirlərini açıqlayıb. O deyib ki, əvvəllər də bu sanatoriyalar AHİK-in tabeliyində idi, indi də onu AHİK-in strukturunda olan

səhmdar cəmiyyətin tabeliyinə veriblər: “Yeni idarəetmə strukturunda dəyişiklik ediblər. Strukturun dəyişməsi avtomatik hər məsələdə dəyişiklik edilməsi demək deyil. Struktur dəyişəndən sonra həyata keçiriləcək tədbirlərdən, nə planları var, onların reallaşmasından hər şey asılıdır. Ola bilər bu dəyişiklik ixtisarlara gətirib çıxarsın. Yeni rəhbərlik qəbul olunmuş qərarlarda sinxronluğu təmin etməyə, qərarların vaxtında icrasına çalışmalıdır. Bütün bu dəyişikliklər birbaşa nəticələrin necə ortaya qoyulmasından asılı olacaq. Təkcə struktur dəyişikliyi ilə məsələ həllini tapmır. Yoxsa ölkəmizdə heç bir problem olmazdı. Baxırsan, nazirlikləri birləşdirirlər, ayırırlar, agentliklər yadırlar, amma problemlər yenə qalır. Baxır struktur dəyişikliyi həyata keçirən şəxsin ideyalarına və bundan sonra həyata keçirəcək tədbirlərə. Amma ümumi şəkildə strukturların sadələşdirilməsi, qərar qəbulu zamanı koordinasiya qərarların qəbulu idarəetmədə effektivliyi artırır”.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
“Yeni Müsavat”

sanatoriyalar və müxtəlif xəstəlikləri müalicə edən “Naftalan” sanatoriya-kurortları vardır.

“Kurort” QSC-nin prezidenti AHİK-nın sədr müavini Əbil Ağasiyevdir. Əbil Ağasiyev 1982-ci ildə Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunu bitirdikdən sonra “Naftalan” Kurort Birliyində həkim və şöbə müdiri vəzifələrində işləyib. 1986-cı il tarixdən “Qaranquş” sanatoriyasında şöbə müdiri, 1987-ci ildən isə baş həkim vəzifələrində çalışıb. 2007-ci ilin dekabr ayında “Kurort” Səhmdar Cəmiyyətinin prezidenti seçilib.

2018-ci ildən AHİK sədrinin müavini vəzifəsində işləyir. Kurortların bir əldə mərkəzləşməsi nəyi dəyişəcək? Bəs dəyişikliklər qiymətlərə də təsir edəcəkmi?

yətçidirlər. Yalnız imtiyazlı şəxslər xüsusi göndərişi təqdim etməklə kurort-sanatoriyalarda ödənişsiz dincələ bilirlər.

Sosioloq Lalə Mehralı qeyd edir ki, sanatoriyalarda müalicə kursu keçmək, dincəlmək istəyən vətəndaşlar üçün imkanlar mövcuddur: “Lakin qiymətlər həmişə üçün əlçatan deyil. Məsələn, “Qaranquş” uroloji sanatoriyasında 15 təqvim günü müddətində davam edən kurs üzrə yerləşmə, müalicə, gündə 3 dəfə qidalanma daxil olmaqla 2 nəfərlik otaqda adambaşına düşən ödəniş 1484 manatdır. 1 nəfərlik otaqlardakı müvafiq qiymət 1211 manatdır.

“Abşeron” mədə-bağırsaq sanatoriyasında isə 15 təqvim günü müddətində davam edən kurs üzrə yerləş-

paketi, o cümlədən Naftalan nefti ilə müalicə və fizioterapiya prosedurları qiymətə daxildir. 2 nəfərlik standart otağın qiyməti eyni prosedur və qidalanma üçün 1 nəfərə 252, 2 nəfərlik 2 otağın qiyməti isə 1 nəfər üçün 686 manatdır. 1 nəfərlik lüks otağın qiyməti 413 manat, 2 nəfərlik lüks otaqda 1 nəfər üçün qiymət 308 manatdır. Bu qiymətlər ən azı 1 həftə qalmaq şərti ilə qüvvədədir. “Bilgəh” sanatoriyasında isə müalicə almağa gələn yerli və xarici vətəndaşlar arasında maraqlı fərq müşahidə olunur. Sanatoriya yerli vətəndaşlara “hörmət” edərək qiymətləri bahalandırır, xarici vətəndaşlar üçün isə ucuzlaşdırır. 2 nəfərlik lüks otaqda 1 nəfər üçün ödəniş yerli vətəndaşlar üçün 1274 manat, xarici vətəndaş üçün 975 manat-

lanma daxil olmaqla 2 yerli VIP otaqda adambaşına düşən ödəniş 1116 manat, 1 nəfərlik otaqda 1294, 2 yerli otaqlarda adambaşına 881 manatdır”.

İqtisadçı Eyyub Kərimli mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”-la fikrini bölüşüb: “Şəxsi mülahizəmə əsasən deyə bilərəm ki, qapalı səhmdar cəmiyyətlərinin böyüməsi məqsəduyğun deyil. Çünki təcrübə göstərir ki, qapalı səhmdar cəmiyyətləri dövlətə məxsusdur. Bunlar böyüdükcə elə bir səmərəli idarəçilik müşahidə edilmir. Çox zaman zərərli, gəliri olmadan fəaliyyət göstərir. Daha çox büdcədən dotasiya əldə edirlər. Bazar iqtisadiyyatının inkişafını təmin etmək üçün qapalı səhmdar cəmiyyətlərinə daxil olan istirahət mərkəzləri özəlləşdirilməlidir. Bundan

Oktyabrın 8-də Moskvada MDB Dövlət Başçıları Şurasının iclası keçirilib. Tədbirdən öncə Azərbaycan və Rusiya prezidentləri, eyni zamanda Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan arasında üçtərəfli görüş gözlənilsə də, bu baş tutmayıb.

Rusiya prezidentinin köməkçisi Yuri Uşakov görüşün baş tutmaması barədə qısaca bunları deyib: “Biz üçtərəfli görüşlə bağlı razılığa gəlmədik. Belə bir fikir var idi, lakin tərəflərdən biri dəstəkləmədi”. Uşakov “dəstəkləməyən tərəfin” Rusiya olmadığını deməklə kifayətlənib.

Əksər ekspertlərin qənaətlərinə görə, erməni baş nazir baş tuta biləcək bu mümkün görüşdən “qaçıb”.

Qeyd edək ki, bir gün əvvəl Moskvada MDB ölkələrinin XİN başçılarının görüşü də olub. Bu tədbirdə Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və Ararat Mirzoyan arasında ayrıca görüş olmayıb.

Məlumdur ki, Ermənistan hakimiyyəti sülh danışıqlarının Qərb platformaları çərçivəsində aparılmasına tərəfdardır, Moskvanın vasitəçiliyini hər cür bəhanə ilə qəbul edir. Ermənistanın sülh danışıqlarında Qərb vasitəçilərinin iştirak etməsinə üstünlük verməsinin səbəbi ona dəstək verəcək xarici havadarlara ehtiyac olması ilə bağlıdır. Həmçinin Ermənistan bu yolla Azərbaycan üzərində təzyiqlərin artırılmasını istəyir. Qərb isə həm iqtisadi, həm də siyasi təsir rıçaqları qaldığı halda, İrəvanı Rusiyaya istənilən mövzuda qarşı çıxmağa üzləndirir. Azərbaycan Fransa istisna olmaqla, istənilən ölkənin sülh vasitəçiliyinə (məsələn, Astana, Tiflis) normal baxır.

Sabiq maliyyə naziri, siyasi və iqtisadi məsələlər üzrə ekspert Fikrət Yusifov “Yeni Məşavət”ə bildirdi ki, Rusiya Azərbaycanla Ermənistan arasında bağlanacaq sülh müqaviləsində vasitəçilik missiyasından çekilmək fikrində

deyil: “Belə düşünürəm ki, Azərbaycan tərəf bir dəfəlik sülh danışıqları barədə öz mövqeyini bəyan etməli və bu mövzuda bütün müzakirələri dayandırmalıdır. Danışıqlara isə yalnız Ermənistanın Konstitusiyasında və digər hüquqi aktlarda Azərbaycan torpaqlarına qarşı təhdidlər aradan qaldırıldıqdan sonra başlanıla bilər. Bununla da həm Qərbdə, həm də şimalda sülh danışıqları ətrafında canfəşanlıq son verilməlidir. Ermənistan Rusiyadan uzaqlaşmaq yolunu seçib və mümkün qədər tez bir zamanda Rusiyanın bağlarını kəsib atmağa tələsir. Lakin bunun mümkün olmayacağını yaxşı düşünə bilmir. Bu gün dünyanın 60-a qədər ölkəsinin öhdəsindən gələ bilmədiyi Rusiyanın öhdəsində Ermənistanı gələcək? Bunlar həmişə öz odlarında yanırıblar, bu gün də eyni yolla gedirlər. Paşinyan başa düşmür ki, Rusiyanın üzü dönersə, onun və ölkəsinin aqibəti pis olacaq. Hələlik Rusiya hakimiyyəti Ermənistan hakimiyyətinin bu şiltaqlığına dözü, lakin hər bir məsələdə dözümlü də son həddi gəlib çatır...”

Siyasi təhlilçi Aqşin Kərimov bu görüşlər barədə bir sıra diqqətçəkən təzislərlə çıxış edib. Onun fikrincə, Rusiya Paşinyana şirnikləndirici vədlər verərək Ermənistanı Qərb oriyentasiyasından çıxarmaq üçün çalışır: “Putin Azərbaycan-Ermənistan liderlərinin danışıqlarında vasitəçi qismində iştirak etməyə yenə cəhd edəcək. Bu, əsasən Rusiyanın moderatorluğu ilə Paşinyanı Zəngəzur dəhlizinə Azərbaycanın istədiyi və tələb

etməsi ilə görüşü Rusiya-Ermənistan əlaqələrinin normalaşdırılmasına cəhddir. Əliyevlə Putinin müzakirələri çox geniş regional konteksti özündə birləşdirir”.

Putin-Əliyev görüşü: liderlər məmnundur

Moskvada hər iki ölkə prezidentinin yüksək səviyyəli görüşündə görüşdə baş nazirin müavini Aleksey Overçuk, Xarici İşlər və Energetika nazirliklərinin rəhbərləri də iştirak edib.

marafı olacaq. Sizi Kazan-da gözləyirik”, - deyərək bildirdi.

Prezident İlham Əliyev isə çıxışında deyib ki, Azərbaycanla Rusiya arasında nəzərdə tutulan layihələr daimi diqqət və nəzarət tələb edir: “Gündəliyimiz (ikitarəfli münasibətlərin - red.) kifayət qədər genişdir və layihələr, xüsusilə avqust ayında Bakıda nəzərdə tutduğlarımız əlbəttə ki, bizim daimi diqqət və nəzarətimizi tələb edir”.

nümayəndələri səviyyəsində avqust ayında Bakıda əldə olunmuş qərarların tamamlanması çərçivəsində hökumət üzvləri arasında artıq çoxlu təmaslar olub”.

Kreml sahibi ilə Paşinyan arasında da ikitərəfli görüş keçirilib. Görüşün protokol hissəsində Putin və Paşinyan çıxış ediblər. Rusiya prezidenti çıxışında bildirib ki, Ermənistan baş naziri ilə ikitərəfli görüşdən əvvəl təkbətek görüş keçirib və iki ölkə arasındakı hazırkı məsələ

Moskvada üçtərəfli görüş niyə alınmadı?

Rusiyanın vasitəçiliyini kimin qəbul etdiyi bəlli olsa da, Putinin köməkçisi “tərəflərdən biri dəstəkləmədi” dedi; Ermənistanın sülh danışıqlarında Qərb vasitəçilərinə üstünlük verməsinin səbəbi bəllidir

etməsi kontekstdə razı salmaq formullarını əhatə edir. Putinlə Paşinyanın görüşündə müsbət atmosfer yaradılmağa çalışılmasa İrəvanın Moskvanın tələbləri və şərtləri qarşısında tam qaça bilmədiyini göstərir. Çünki Paşinyanın Rusiyaya qarşı “qeyri-ənənəvi” siyasətinə baxmayaraq, Ermənistanın Moskva önündə açıq-aşkar zəif tərəfləri var. Putinin Prezident Əliyevlə görüşü Rusiya-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafının regiona və Ermənistanla təsirlərini ölçmək baxımından önəmlidir. Yeni Paşinyanın Pu-

“Rusiya ilə Azərbaycan arasında münasibətlər müsbət inkişaf edir” deyən Putin bəzi rəqəmləri yada salıb: “Biz hələ Azərbaycana səfər zamanı bildirmişdik: əmtəə dövriyyəsi 4 dəfədən çox - 4,3 milyard dollardır, bizim Azərbaycan iqtisadiyyatına birbaşa investisiyalarımız dörd milyard dollardan çoxdur, energetika sahəsində də, infrastrukturun inkişafı üzrə də çoxlu yaxşı, maraqlı layihələr var”.

Putin Əliyevi Kazanda keçiriləcək BRİCS sammitinə dəvət edib. “Zənnimcə, bu, həm faydalı, həm də

İ.Əliyev vurğulayıb ki, Vladimir Putinlə görüş gündəliyə nəzər salmaq və iki ölkə arasında əldə olunmuş həmin razılaşmaların yerinə yetirilməsi üzrə konkret addımları müəyyənləşdirmək üçün daha bir yaxşı fürsətdir.

Dövlət başçısı onu da vurğulayıb ki, ikitərəfli münasibətlərin dinamikası Vladimir Putinin Bakıya dövlət səfərindən sonra kifayət qədər nəzərə çarpır: “Sizin dövlət səfərinizdən sonra ikitərəfli münasibətlərimizin dinamikası kifayət qədər nəzərə çarpır. Müxtəlif strukturların

lələri müzakirə edib. O, iki ölkə arasında ticarət, iqtisadi əməkdaşlığın olduqca uğurlu inkişaf etdiyini, Rusiya ilə Ermənistan arasında ticarət dövriyyəsinin ötən il 7.4 mlrd dollar olduğunu, bu ilin ilk altı ayında bu göstəricinin 2.5 dəfə artdığını və 8.3 mlrd dolları ötdüyünü söyləyib: “Əgər bu tempdə davam etsək, bu il ticarət dövriyyəimizin həcmi 14-16 mlrd. dollar olacaq. Bu, rekord göstəricidir”.

Putin Paşinyanı da Kazanda keçiriləcək BRİCS sammitinə dəvət edib.

▣ **Cavansir ABBASLI,**
“Yeni Məşavət”

“Altaya iddia edəcəklər” - Türk Dövlətləri Təşkilatının hədəfləri

Rusiyadakı bəzi dairələr türk dövlətləri arasındakı integrasiyanı özləri üçün təhlükə kimi qiymətləndirir

“Türk dövlətlərinin ortaq əlifbasının qəbulu qərarından sonra integrasiya yolunda başqa addımlar planlaşdırılıb. Oktyabrın 9-10-da Qırğızstanın paytaxtı Bişkekdə türk dövlətlərinin süni intellekt üzrə ilk sammitinin keçirilməsi bu addımlardan biridir. Sammitin təşəbbüskarı Qırğızstan prezidenti Sadır Japarovdur. Sammitdə türk dövlətlərinin bu sahədə aparıcı ekspertləri bir araya gələcək”.

Bunu “Atlas” Araşdırma Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu bildirib. O qeyd edib ki, sammitdə süni intellekt sahəsində ən son nailiyyətlərin müzakirəsi, təcrübə mübadiləsi olacaq, bu sahədə ortaq strategiyanın konturları müəyyənləşəcək. “Toplantının məqsədi kimi Türk dünyasında süni intellektin inkişaf strategiyalarının hazırlanması, innovasiya və texnoloji tərəqqinin təşviqi, elmi-texniki əməkdaşlığın gücləndirilməsi,

startaplara investisiyaların cəlb edilməsi göstərilir”.

E.Şahinoğlunun sözlərinə görə, türk dövlətlərinin integrasiyası yolunda daha bir addım atılıb: “Ankarada sentyabr ayında keçirilən toplantıda Türk dünyasının vahid

xəritəsinin yaradılması barədə qərar qəbul edilib. Toplantıda təşkilata üzv və müşahidəçi ölkələrin kartografiya qurumlarının rəhbərləri və üzv ölkələrin hərbi attaşeləri iştirak ediblər.

Beləliklə, türk dövlətləri bütün sahələrdə əməkdaşlığı ge-

nişləndirməyə çalışırlar. Türk dövlətlərinin integrasiyası heç bir dövlətə qarşı yönəlməyib və bu haqda dəfələrlə müxtəlif açıqlamalar verilib”.

E.Şahinoğlunun sözlərinə görə, buna baxmayaraq, Rusiya mətbuatında bu in-

teqrasiya əleyhinə yazılar yayımlanmaqdadır:

“Türk xalqlarının qədim vətəninin Altay olduğu bildirilərək Türk dünyasının gələcəkdə Rusiya ərazisinə iddiası olacağına ehtimal vurulub. Məqalələrdə Türk dünyasının integrasiyasının arxasında Türkiyə-Böyük Britaniya cütüyü göstərilir. Guya bu cütlük Rusiyanın nə vaxtsa zəifləməsindən istifadə edərək bölgədə Turan ideyasını reallaşdıracaq. Rusiya mətbuatında Türk dünyasının vahid xəritəsi ilə bağlı toplantıda üzv ölkələrin hərbi attaşelərin iştirakından yanlış nəticə çıxarılıb. Guya vahid xəritə vasitəsilə bölgənin yolları, infrastruktur, hərbi məntəqələri, körpüləri və hava limanlarının dəqiq koordinatları müəyyənləşdirilərək hərbi planlaşmaya dəstək mahiyyəti daşıyacaq. Türkiyə ilə Mərkəzi Asiya ölkələri arasında artan hərbi əməkdaşlıq da Rusiya üçün təhlükə kimi qiymətləndirilib.

Rusiyanın Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrin hər biri ilə tərəfdaşlıq münasibətləri mövcuddur. Buna baxmayaraq, Rusiyadakı bəzi dairələr türk dövlətləri arasındakı integrasiyanı özü üçün təhlükə kimi qiymətləndirməkdə davam edir. Rusiya Türk dünyasından çəkinməkdənsə, Ukrayna müharibəsini necə

bitirəcəyi, o cümlədən ABŞ və Fransa hərbcilərinin Ermənistanı yerləşdirilməsinin qarşısını necə alacağı barədə düşünsün”.

Onu da bildirək ki, oktyabrın 3-də Türk Dövlətləri Təşkilatının (2021-ci ilədək Türk Şurası) əsasının qoyulmasının 15-ci ildönümünü tamam oldu. 1992-ci ildə (29-31 oktyabr) Ankarada türkdilli ölkələrin (Türkiyə, Azərbaycan, Qazaxıstan, Türkmənistan, Özbəkistan, Qırğızıstan) prezidentlərinin ilk toplantısı ilə əsası qoyulan zirvə görüşləri formatı 2009-cu ildən sonra Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına (Türk Şurası) çevrilib. 2009-cu il oktyabrın 3-də Naxçıvan sammitində Türk Şurasının yaradılması barədə qərar qəbul edilib. Türk Şurası 2010-cu il 15-16 sentyabrda İstanbulda keçirilən sammitdə rəsmən təsis olunub.

2021-ci il noyabrın 12-də Türk Şurasının İstanbul zirvəsində qurumun adı dəyişdirilərək Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) adlandırılıb.

Hazırda Türk Dövlətləri Təşkilatının beş qurucu üzvü (Türkiyə, Azərbaycan, Qazaxıstan, Özbəkistan, Qırğızıstan) və üç müşahidəçi üzvü (Türkmənistan, Macarıstan, Şimali Kipr) var.

□ “Yeni Məşavət”

Son günlər Müdafiə Nazirliyində ciddi kadr dəyişiklikləri diqqət mərkəzindədir. Əslində bu dəyişikliklər Naxçıvan Əlahiddə Ümumqoşun Ordunun komandanı Kərəm Mustafayevin işdən çıxarılması ilə başlayıb. Yada salaq ki, Əlahiddə Ümumqoşun Ordunun komandanı Vətən Müharibəsi Qəhrəmanı, general-mayor Kənan Seyidov təyin edilib. K.Seyidov İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Müdafiə Nazirliyinin Xüsusi Təyinatlı Qüvvələri komandanının birinci müavini - qərargah rəisi olub.

Bu həftə isə 2-ci ordu korpusunun komandiri general-leytenant Mais Bərxudarov vəzifəsindən azad edilərək sərəncama götürülüb. General-mayor Vəliyev 2-ci ordu korpusuna komandir təyin olunub. General-mayor Vəliyev Şuşanın azad edilməsində də iştirak edən zabitlərdəndir. Vətən müharibəsinin gedişində ayağından qəlpə yarası alsa da, qısa müddət sonra döyüşlərə qayıdıb. Füzuli, Cəbrayıl, Hadrut və bir çox istiqamətlərdə yaşayış məntəqələrinin işğaldan azad edilməsində iştirak edib.

V.Quliyev şücaətlərinə görə Prezidentin sərəncamı ilə “Rəşadət” ordenilə təltif edilib. Ona bu ilin iyununda general-mayor ali hərbi rütbəsi verilib.

Hərbi Hava Qüvvələrinin komandanı general-leytenant Namiq İslamzadə isə iki gün əvvəl müdafiə nazirinin müavini təyin olunub. Təyinatla bağlı İlham Əliyev müvafiq sərəncam imzalayıb. Qeyd edək ki, Namiq İslamzadəyə bu ilin iyun ayında general-leytenant rütbəsi verilib. O, bir müddət əvvəl Hərbi Hava Qüvvələrinə müvəqqəti komandan təyin edilmişdi.

Namiq İslamzadə Bakı Ali Hərbi Birleşmiş Komandanlıq məktəbində təhsil alıb. 1992-ci ilin sentyabr ayında təhsilini davam etdirmək üçün Türkiyə Respublikasının Ali Hərbi Təyayrəçilik Məktəbinə göndərilib və 1996-cı ildə həmin məktəbdən təyayrəçi ixtisası üzrə məzun olub.

2019-21-ci illərdə Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələri komandanının aviasiya üzrə müavini - aviasiya reisi vəzifəsində xidmət edib və 2021-ci ilin

sentyabr ayında Hərbi Hava Qüvvələri komandanının müavini - hava döyüş komandiri vəzifəsinə təyin olunub. 2024-cü il may ayının 18-dən etibarən Azərbaycan Hərbi Hava Qüvvələrinin komandanı təyin olunub. N.İslamzadə Vətən Müharibəsi Qəhrəmanıdır.

Qeyd edək ki, bir müddət əvvələdək Naxçıvan Əlahiddə Ümumqoşun Ordusunun komandanı da müdafiə nazirinin müavini statusunda idi. Amma K.Mustafayevin işdən çıxarılmasından sonra nazirliyin strukturunda dəyişiklik edildi və Əlahiddə Ümumqoşun Ordunun komandanı müdafiə nazirinin müavini statusunu itirdi.

Yada salaq ki, nazirin birinci müavini Baş Qərargah rəisi general-polkovnik Kərəm Vəliyevdir. Daha bir müavini Quru Qoşunları Komandanı general-leytenant Hikmət Mirzəyevdir. Son sərəncamdan da göründüyü kimi, Hərbi Hava Qüvvələri Komandanı da nazir müavini statusundadır. Nəhayət, müdafiə nazirinin daha bir müavini və baş direktor Aqil Qurbanovdur.

Ekspertlərə görə, Müdafiə Nazirliyinin struktur bölməsində edilən dəyişiklik mühüm əhəmiyyətə malikdir. Azərbaycan Ordusu da uzun müddətdir yeni iş mexanizminə keçib. Bu zaman Türkiyə Müdafiə Nazirliyinin təcrübəsi əsas götürülüb. O da bildirilir ki, təkcə Müdafiə Nazirliyində deyil, daha aşağı strukturlarda, hərbi hissələr, briqadalar, korpuslar, ali hərbi təhsil ocaqlarında da bu cür struktur dəyişiklikləri gözləniləndir. Bu dəyişikliklər NATO sistemə yaxınlaşmaq baxımından da önəmlidir. Çünki atılan bu addımlar, idarəetmə sis-

Müdafiə nazirinin müavirlərinin sayı buna görə azaldılıb

Polkovnikdən yeni sistemə keçidin gətirdiyi yeniliklər haqda açıqlamalar

teminin təkmilləşməsi ordumuzun döyüş qabiliyyətinin artmasına ciddi təkan verəcək.

Harbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov “Yeni Məşavət”ə bildirdi ki, həyata keçirilən dəyişikliklər, islahatlar ordumuzun NATO-Türkiyə ordusu modelinə keçidi üçündür. Bu proses çoxdan başlayıb. Görünən budur ki, tez bir zamanda son günlər atılan addımlar prosesin sürətləndirilməsi məqsədi daşıyır. Struktur dəyişikliklərində komando hərbi hissələrinin yaradılması həyata keçirilib. Buna uyğun kompleksləşdirilmə baş verdi. Müdafiə nazirinin müavirləri-

nin sayının azaldılması da bu dəyişikliklərin tələbi idi: “O qədər də çoxsaylı ştatın saxlanması uyğun sayılmazdı. Türkiyə ordu modelində bütün vəzifəli şəxslərin tutduğu vəzifəsindən asılı olmayaraq, 4 ildən bir yerdəyişmələri həyata keçirilir. Vəzifəsindən asılı olmayaraq, zabıt bir hərbi hissədə qulluq edir bir vəzifə tutursa bilir ki, 4 il sonra onu hansı vəzifə gözləyir, harada xidmətini davam etdirəcək. Azərbaycan Ordusu Türkiyə ordu sisteminə keçirsə, bizdə də bu qayda tətbiq olunmalıdır və son təyinatlar ola bilsin, bununla bağlıdır. Son günlər üç ordu korpusu-

nun komandirlərinin sərəncama götürülməsi ictimaiyyətdə rezonans yaradıb. Lakin hesab edirəm ki, burada əjotaja ehtiyac yoxdur. Qeyd etdiyimiz məsələlər bu dəyişiklikləri zəruri edir. Türkiyədə generalların vəzifələrinin dəyişdirilməsi, sərəncama götürülməsi, başqa yere keçirilməsi adi qarşılıqdır. Bizdə də tədricən belə olacaq”.

Polkovnik qeyd etdi ki, Türkiyə ordu modelində bir zabıt vəzifəni 4 ildən artıq daşıya bilməz. Azərbaycanda da bu qayda tətbiq olunacaq: “Türkiyə ordu modelində Birinci ordunun komandanı bilir

ki, gələcəkdəki vəzifəsi nə olacaq. İkinci ordunun komandanı da bilir ki, gələcəkdə haraya komandan gedəcək. Eləcə də digərləri. Azərbaycanda bu sistem tam formalaşmadığına görə ictimaiyyət arasında bir az anlaşılmazlıq yaranır. Hər hansı bir vəzifəli şəxsi bir yerdən başqa yere təyin edilsə, yaxud sərəncama verilsə, onun haqqında mütləq mənfi rəy vermək olmaz. Islahatlar gedir. Ola bilər ki, yeni yanaşmaya o şəxslərin uyğunsuzluğu ola bilər və ona görə də sərəncama çıxarırlar. Onların başqa vəzifələrə keçirilməsini də normal qəbul edərik. Baş verənləri təbii qəbul etmək lazımdır. Ştat strukturunun dəyişdirilməsi tək şəxsi heyətin ştatla təmin olunması deyil. Burada ştata uyğun müəyyən texnikaların əldə edilməsi vacib amillərdən biridir. Yeni struktur ştatına uyğun silahlar alınmalıdır, həmin silahlar təlimlərdə istifadə olunmalıdır. Gələcəkdə Türkiyə ordu modelinin tam olaraq tətbiq edilməsi ordumuzu tamamilə yeni səviyyəyə yüksəlmiş olacaq. Bu sistemə keçidlə bağlı döyüş qabiliyyətinin yüksək səviyyəyə qalxmasına şübhə ola bilməz. Aşağıdan yuxarıya qədər vəzifəli şəxslərin konkret vəzifələri göstərilirdi ki, yeni sistem nizamnamədə də dəyişikliyi zəruri edir. Hərbi xidmət keçmə haqqında qanunda dəyişikliklər olmalıdır”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,** “Yeni Məşavət”

Sülh sazişində razılaşdırılmayan üç maddə bilindi

Ermənistan Azərbaycanla sülh sazişini Bakıda keçiriləcək COP29 konfransından əvvəl imzalamaq istəyir.

"Reuters" xəbər verir ki, bunu Avropada səfərdə olan Ermənistan prezidenti Vaaqn Xaçaturyan bildirib.

Ermənistan prezidenti məlumat verib ki, Azərbaycan rəsmiləri ilə sülh sazişi layihəsinin bir sıra maddələri üzrə danışıqlar davam edir.

O, Azərbaycanla razılaşdırılmayan 3 maddənin qaldığını qeyd edib. Amma erməni prezident razılaşdırılmayan maddələrin nədən ibarət olduğunu açıqlamayıb.

Daha əvvəl açıqlanan məlumatlara görə, sülh sazişi layihəsi 17 maddədən ibarətdir.

Ehtimallara görə, razılaşdırılmayan maddələrdən biri Ermənistan Konstitusiyasının dəyişdirilməsi, ikincisi Zəngəzur dəhlizi də daxil kommunikasiyaların açılması ilə bağlıdır.

Razılaşdırılmayan üçüncü maddə sərhədlərin anklav kəndlərlə bağlı delimitasiyası ola bilər.

Qriqoryan sərhəd üzrə məruzəçi təyin edildi

Ermənistan hökuməti Ermənistan və Azərbaycan arasında sərhəd demarkasiya komissiyalarının birgə fəaliyyəti haqqında Əsasnamə layihəsini parlamentin ratifikasiyasına göndərüb.

Ermənistan Konstitusiyası Məhkəməsinin 26 sentyabr tarixli qərarına əsasən, demarkasiya komissiyalarının Əsasnaməsində nəzərdə tutulmuş öhdəliklər konstitusiyaya uyğundur.

Tərəflərin avqustun 30-da imzaladığı Əsasnamə layihəsi sentyabrın 5-də hökumət tərəfindən təsdiq edilib.

Ermənistan KİV-ləri xəbər verir ki, baş nazirin müavini Mher Qriqoryan layihənin parlamentdə müzakirəsi üçün hökumətin nümayəndəsi təyin edilib.

Keşiş Paşinyanı məhkəməyə verdi

Ermənistanda etirazlara rəhbərlik edən "Vətən uğrunda Təvəş" hərəkatının lideri, arxiyepiskop Baqrat Qalstanyan baş nazir Nikol Paşinyana qarşı iddia qaldırıb.

Bu barədə "Hraparak" yazıb.

Baqrat Qalstanyan Paşinyanın ona böhtan atdığını bildirib.

"Bu qalstuklu dəccal mənə böhtan atıb. Guya mən iyunun 12-də xüsusi olaraq təhlükəsizlik qüvvələrini dəbilqələrini çıxarmağa çağırıbmışam, sonra isə hərəkat iştirakçılarına onları daşla vurmağı əmr etmişəm. Bu, böhtan və yalandır. Bu hiyləgər və qorxaq dəccal parlamentin tribunasından belə bir açıqlama verib. Biz indi Ermənistanda məhkəmə sisteminin işləyib-isləmədiyini yoxlayacağıq".

Keşiş fakt kimi təqdim edilən böhtan xarakterli məlumatların ictimai təkzib olunmasını tələb edir.

İddia məhkəmə tərəfindən icraata qəbul edilib. İddia hakim Malvina Arutyunyanın adına təmin edilib.

Nikol Paşinyanın "Sülh kəsişməsi" adı altında təqdim etdiyi iddialı layihəsindən 1 ildən də çox vaxt keçsə də, onun gerçəkləşəcəyinə nə Ermənistan, nə də xaricdə inanmır. Onun mahiyyəti Ermənistan, Türkiyə, Azərbaycan və İran arasında regional kommunikasiyalardan, avtomobil və dəmir yollarından istifadə etməkdir.

Paşinyan hər əlinə düşən fürsətdə inandırmağa çalışır ki, bu layihə region ölkələri üçün son dərəcə faydalıdır, Ermənistan ərazisindən keçən yol Xəzər dənizini Aralıq dənizi ilə, Fars körfəzini Qara dənizlə birləşdirən ən qısa və ən səmərəli dəmir yolu və avtomobil marşrutuna çevriləcək. Və nəhayət, Paşinyanın əsas arqumenti ondan ibarətdir ki, "Sülh kəsişməsi" ideyası Ermənistan hökumətinin həyata keçirmək niyyətində olduğu regional sülh gündəliyinin tərkib hissəsidir. Bununla belə, çoxsaylı təqdimatlar və Ermənistanın baş nazirinin nikbinliyi nə digər ölkələri, nə də potensial investorları bu layihənin perspektivinə inandırdı. Hətta Ermənistan ictimaiyyəti də bu layihəni "ölü doğulmuş" adlandırır.

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva bu layihənin erməni baş nazirin "başının məhsulu olmadığını" düşünür: "Birmənalı olaraq qeyd etməliyəm ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın təqdim etdiyi "sülh kəsişməsi" layihəsi onun deyil. Həmin sənəd ABŞ Dövlət Departamentində hazırlanıb. Bir çox ekspertlər düşünür ki, bu layihə uzun müddətdir heç kəsin üzünə belə baxmadığı "erməni qovşağı"nın adı dəyişdirilmiş formasıdır. Paşinyan komandası layihənin reallaşma bilmə analizini aparmaqdan, onun reklamı ilə məşğul olmağı üstün tutub. Amma bu, sadəcə, daxili auditoriya üçün hesablanmış şoudan başqa bir şey deyil. Təsədüfi deyil ki, uzun müddət qoltuğunda xəritə ilə Avropanı gəzən hökumət üzvləri heç bir müsbət rəy və təklif almayıblar. Bu "ölü doğulmuş" layihə indiki halda heç Ermənistanın da dövlət maraqlarına cavab vermir. Üstəlik, Qərb Paşinyanı məcbur edirdi ki, onların cızdığı bu qırmızı xətti "sülh kəsişməsi"ndən kənara çıxmasın. Ona görə də bir neçə aydan sonra kapitulyant baş nazirin nağılı layihəsinin başına üç çürük alma düşdü və özünü doğrultmadı. İndi Ermənistanda ən sadə erməni diğası da anlayır ki, işğalçı ölkə üçün sülh kəsişməsi Zəngəzur dəhlizindən başlayır və onun sonluğunda bitir. Başqa variant nə Azərbaycanın, nə Türkiyənin, nə də Rusiyanın maraqlarına uyğundur. Yeni region ölkələrinin maraqlarına cavab verməyən layihə kağız üzərində də qalacaq. İndi Nikol Paşinyan Qərbi təhdid edir ki, Avropadakı və ABŞ-dakı rəisləri onun üçün daha yaxşı bir layihə hazırlasınlar. Amma bu

"Sülh kəsişməsi" projesi "Spitak kimi" batır

Çoxsaylı təqdimatlar və Ermənistanın baş nazirinin nikbinliyi nə digər ölkələri, nə də potensial investorları bu layihənin perspektivinə inandıra bildi

da mümkün olmayacaq. Ona görə ki, həmin layihələr Bakı ilə cümlə və cümlə razılaşdırılmalıdır. Əksi mümkün görünür. Bakının diktəsi isə olduqca sadə və qısa həll yolu olan bir yanaşmadır, Zəngəzur dəhlizi açılmalıdır, vəssalam. Yoxsa Ermənistan tarixi fürsəti qaçıracaq və sülh mehi qaynar qazana dönmüş İrəvanın qapısının ağzından geri dönəcək".

AMİP liderinin köməkçisi, siyasi ekspert Əli Orucov hesab edir ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın bir çox ideyaları və təşəbbüsləri xülyadan başqa bir şey deyil: "Paşinyan ölkəsini cəlb etmək və maraqlı göstərmək üçün irəli sürdüyü "Sülh kəsişməsi" adlandırdığı proje də bu qəbildəndir. Ermənistan dənizə çıxışı olmayan, əlverişsiz relyefi olan bir ölkədir. Böyük transmilli layihələrin Ermənistan üzərindən keçməsi diqqəti cəlb etmir. Bundan başqa, Ermənistan qeyri-sabit və Rusiyadan asılı olduğundan böyük sərmayəçiləri risk altına salır. Digər tərəfdən, İrəvan Azərbaycan və Türkiyə ilə münasibətləri normallaşdırmısa, Bakının və Ankaranın razılığına almasa, heç bir layihədə iştirak edə bilməz. Necə ki, indiyədək təcavüzkar siyasəti nəticəsində böyük neft-qaz və nəqliyyat xətlərindən kənarda saxlanılıb, həm siyasi-iqtisadi, həm də strateji qazanandan özünü məhrum etdi. İndi də Qərbin, xüsusən də Fransanın diktəsi ilə hərəkət edərək təcrid vəziyyətinə düşüb. Ona görə də haqlı olaraq Paşinyanın "Sülh kəsişməsi" projesini Ermənistanın özündə ölü doğulmuş proje adlandırırlar.

Məncə, belə mənası və perspektivi olmayan ideyalarla çıxış etməkdənsə, Zəngəzur dəhlizinin açılması sürətləndirilməlidir. Ermənistan Zəngəzur dəhlizindən həm təhlükəsizliyinin təminatı üçün, eyni zamanda tranzit ölkə kimi faydalana bilər. Onsuz da Ermənistan iddialı və transmilli layihələrdə heç vaxt önəmli rola malik ola bilməyəcək. Odur ki, Paşinyan ya Ermənistanı düşdüydə dənizə çıxarmaq üçün Türkiyə və Azərbaycanla sülh şəraitində hər iki regional gücün şərtlərini qəbul etməlidir, ya da bəzi dairələrin aləti olaraq qalmalıdır".

Ədalət, Hüquq və Demokratiya Partiyası sədrinin müavini, politoloq Niyaməddin Orduxanlı Paşinyanın hiyləsinin göz önündə olduğunu bildirdi: "Nikol Paşinyanın "Sülh kəsişməsi" projesi əslində sülhün baş tutması üçün hazırlanmışdır. Ermənistan bütün imkanları ilə çalışır ki, Azərbaycanla sülh sazişi imzalanmadan Türkiyə, İran və Azərbaycanla kommunikasiya qursun. Bu, Qərbin planıdır. Ermənistan iqtisadiyyatına xidmət edir. Ancaq Azərbaycan sülh sazişi imzalayan Ermənistanla heç bir əlaqə qurmamalıdır. Çox inanırıq ki, qardaş Türkiyə də Azərbaycanla eyni fikirdədir. Ermənistan zaman qazanır. Xüsusən Rusiyada və bölgədə baş verən hadisələri gözləyirlər. Ümid edirlər ki, Rusiyada Putinin devrilməsi baş verə bilər. Və Rusiyada qərbpərəst şəxs hakimiyyətə gətirilə bilər. Bundan sonra 1992-ci ildə baş vermiş proseslər baş verə və Rusiya

Azərbaycan torpaqlarını yenidən işğal edib, ermənilərə verə bilər. Bir məqama da diqqət ayırmaq istəyirəm. Görürsünüz ki, son zamanlar Amerika Azərbaycana təzyiq edir. Qarabağdan getmiş erməniləri Azərbaycana qaytarmaq istəyirlər. Qarabağdan gedən ermənilər Ermənistanda və başqa ölkələrdə məskunlaşır. Vaxt gəldikcə onları geri qaytarmaq çətinləşəcək. ABŞ erməniləri beynəlxalq güclərin təminatı altında Qarabağa qaytarmaq və bununla da daim Azərbaycanı təzyiq altında saxlamaq istəyir. Həm də düşünür ki, yaxın gələcəkdə regionda geosiyasi vəziyyətin dəyişməsi ilə İran Zəngəzur dəhlizinin açılmasına ya mane olmaz, yaxud da mane ola bilməz. Onlar isə Türk dünyasının quru yollarla bir-birinə bağlanması, Avrasiya məkanında türk dövlətlərinin yeni güc mərkəzinin formalaşmasına qarşıdırlar. ABŞ həm də Türkiyəyə ciddi təzyiq göstərir ki, Ermənistanla sərhədləri açsın. Təsədüfən vurğulamıdım ki, Türkiyə dəfələrlə bəyan edib ki, Azərbaycanla münasibətləri tənzimləməyə qədər Ermənistanla sərhədləri açmayacaq. Amerika da noyabrın 5-də keçiriləcək prezident seçkilərinə qədər Ermənistanla Azərbaycan arasında kommunikasiya xətlərini açmaq istəyir. Paşinyanın da təklif etdiyi layihənin mahiyyəti buna söykənir. Paşinyanın bu hiyləsinə isə çox yaxşı görürük".

Bir sözle, "Sülh kəsişməsi" projesi "Spitak kimi" batır...

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Milli Məclisin 43 deputatı oktyabrın 5-də Azərbaycan xarici işlər naziri Ceyhun Bayramova müraciət edərək, Amerika Birləşmiş Ştatları ilə münasibətlərə yenidən baxılması və müdafiə sahəsində əməkdaşlığa dair sazişlərə xitam verilməsini istəyiblər.

Maraqlıdır ki, Azərbaycan dan edilən etirazlara ABŞ-dan reaksiya verilmir. Susmaq Bakının ittihamlarına razılıq əlamətidir, yoxsa...

Politoloq Anar Əliyev "Yeni Müsavat" a bildirdi ki, son günlər ABŞ-la Azərbaycan arasında süni yaradılan gərginlik müşahidə olunmaqdadır. Bu, ABŞ-ın bəzi dairələrinin maraqlarına uyğun olduğu üçün Azərbaycanla münasibətləri gərginləşdirmək, Bakını təzyiq altında saxlamaq və bu təzyiqlər fonunda hakimiyyəti müəyyən güzəştlərin əldə olunmasına çalışılır: "Xüsusilə biz son aylar ərzində ABŞ Konqresində, Dövlət Departamentində Azərbaycanın daxili işlərinə müdaxilə, beynəlxalq hüququn pozulması kimi qiymətləndirilən absurd müzakirələrin şahidi oluruq. Bunun üzərindən ABŞ rəsmiləri Azərbaycanla münasibətlərə xələl gətirəcək, münasibətləri poza-cıq bu addımlara Azərbaycanın sərgilədiyi etiraz mövqeyinə hər hansı rəsmi münasibət bildirmək istəmir. Bununla əslində Azərbaycanın mövqeyinin haqlı olduğunu qəbul etməklə yanaşı, həm də erməni-pərəst konqresmenlərin müraciətlərinin və dinləmələrinin arxasında dayandıqlarını bir daha nümayiş etdirmiş olurlar.

ABŞ Bakının ittihamlarına susur

Politoloq: "Bununla əslində Azərbaycanın mövqeyinin haqlı olduğunu qəbul etmiş olurlar"

Təsadüfi deyil ki, Prezident İlham Əliyev Cəbrayıl şəhər sakinləri ilə keçirdiyi görüşdə də Azərbaycana qarşı təzyiqlərin və təhdidlərin davam etdiyini bəyan etdi. Prezident bu təzyiqlərin başında dayanan qüvvələrdən birinin Fransa ilə yanaşı ABŞ olduğunu dedi. Çox təəssüf ki, hakimiyyətdən getmək ərəfəsində olan Bayden administrasiyası seçkilər prosesinə kifayət qədər təsir etmək gücündə olan erməni lobbisinin maraqlarına xidmət elə-

yən, amma ABŞ-Azərbaycan münasibətlərinə xələl gətirəcək, Amerikanın Cənubi Qafqaz maraqlarına zərbə vura-cıq mövqe sərgiləyirlər. Ona görə də Azərbaycan Milli Məclisinin bir qrup deputatının xarici işlər nazirinə müraciət etməsi ABŞ-la Azərbaycan arasındakı münasibətlərə yenidən baxılması və müdafiə sahəsində əməkdaşlığa dair sazişlərə xitam verilməsi ilə bağlı müraciət tamamilə haqlıdır, ABŞ-ın davranışlarına adekvat reaksi-

yadır. Azərbaycan tərəfi Vaşinqtona dəfələrlə müxtəlif kanallarla çatdırmağa çalışıb ki, ABŞ-dan olan davranışlar adekvat reaksiya ilə qarşılanacaq. Heç bir halda hesab etməsinlər ki, təzyiq dili ilə Azərbaycanla danışıq nəticəyə nail olmaq mümkündür".

Politoloq vurğuladı ki, ABŞ-ın sərgilədiyi mövqe anti-Azərbaycan və erməni sevgisindən daha çox anti-Rusiya siyasəti ilə bağlıdır, Rusiyanın Cənubi Qaf-

qazda maraqlarına zərbə vurmaq məqsədi güdür: "Amerikada hesab olunur ki, hazırda Ermənistan onun maraqlarına uyğun olaraq anti-Rusiya mövqeyi ortaya qoyduğu halda Azərbaycan belə mövqeyi sərgiləmir. Onlar hesab edirlər ki, biz də Ermənistan kimi Ağ Evin əlində oynacaq olmalıyıq və sifarişlə oturmaq olmalıdır. Azərbaycan isə xüsusilə 44 günlük Vətən müharibəsi və 23 saatlıq anti-terror tədbirlərindən sonra müstəqil xarici siyasət yeritdiyini, Azərbaycan dövləti və xalqının maraqlarının Prezident İlham Əliyevin fəaliyyətinin yeganə başlıca prinsipi olduğunu sübut etdi. Dövlətin və xalqın maraqlarına zidd ola biləcək hər hansı addımın atılmayacağını Azərbaycan ən yüksək səviyyədə bəyan edib. Bu, təbii ki, ABŞ-ın bəzi dairələrində qıcıqla qarşılanır. Hələ də Amerikada, Qərbi Avropada bəzi dairələr hesab edir ki, Azərbaycan kimi dövlətlər öz taleyini, müstəqil xarici siyasətini müəyyən etmək bacarığına, imkanlarına sahib deyil, onların gələcəyini, xari-

ci siyasətini məhz ABŞ və Qərbi Avropa müəyyən edir. Azərbaycanı da bu qəbildən dövlət kimi hesab edirlər. Azərbaycan isə müstəqil xarici siyasət yürüdən, taleyini özü müəyyən edən bir dövlətdir və Rusiyaya qarşı siyasətdə yer almır və 2022-ci ildə Rusiya ilə imzalanmış "Qarşılıqlı birgə fəaliyyət haqqında Strateji Tərəfdaşlıq" Bəyannaməsinin bəndlərinə sadıq olduğunu nümayiş etdirir. Azərbaycan heç bir üçüncü dövlətə qarşı öz ərazisindən meydan kimi istifadə olunmasına imkan verməyəcəyini bəyan edib və biz bu mövqeyimizə sadıq. Azərbaycanın sərgilədiyi bu qətiyyətli duruş artıq dünyanın bir çox xalqları, dövlətləri tərəfindən hörmətlə qarşılanır".

Politoloqun sözlərinə görə, nəhayət, imperiya maraqlarından imtina etməyən Fransa, ABŞ, Niderland kimi dövlətlər, Avropa təsisatları anlamalıdır ki, Azərbaycanla şaquli deyil, yalnız üfqi münasibətlər qura bilərlər. Bu münasibətlər qarşılıqlı faydalı maraqlara xidmət etməlidir, heç bir halda Azərbaycanla birtərəfli münasibətlər qurmaq və bununla müsbət nəticəyə nail olmaq mümkün deyil.

□ **Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"**

USAİD-in ölkəmizdəki bütün layihələri dayandırılıla bilər

Ermənistanı milyon dollarla "yemləyən" ABŞ təşkilatından Azərbaycana hansı təhlükələr yarana bilər?

ABŞ-ın Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin (USAID) Ermənistan maliyyə yardımının miqdarını iki dəfə artırması çox təhlükəli tendensiya formalaşdırır. Bu, Cənubi Qafqazda aparılan sülh təşəbbüslərinə zərbə vuran addımlar kimi xarakterizə oluna bilər.

Çünki USAID bütün dünyada müxtəlif hakimiyyətləri dəvirmək üçün səyləri gücləndirir, digər tərəfdən isə özlərinə sadıq olan siyasi dairələrə fərqli məqsədlərlə maliyyə dəstəyi göstərir.

Xəbər verildiyi kimi, Milli Məclisin bir qrup deputatı xarici işlər naziri Ceyhun Bayramova müraciət edib. Müraciətin sonunda deyilir ki, ABŞ-ın Beynəlxalq İnkişafa Yardım Agentliyi (USAID) və bu ölkənin qeyri-hökumət təşkilatları tərəfindən Azərbaycanda həyata keçirilən bütün layihələrə icazə verilməsin, eləcə də USAID-in ölkəmizdəki fəaliyyətinə son qoyulsun.

Maraqlıdır, USAID Azərbaycanda hansı layihələri həyata keçirir? Bu təşkilatdan Azərbaycana hansı təhlükələr yarana bilər?

Bakı-xeber.com-un məlumatına görə, USAID-in internet resurslarında bildirilir ki, təşkilatın Azərbaycandakı məqsədi

qarşılıqlı təhlükəsizliyə və firavanlığa sərmayə qoyaraq Azərbaycanla uzunmüddətli dostluq və davamlı tərəfdaşlıq qurmağa davam etməkdir. Əlavə edilir ki, USAID azərbaycanlıların həyatını yaxşılaşdırmağa qararlı olan Azərbaycan hökuməti, yerli özəl sektor və vətəndaş cəmiyyəti ilə birgə işləyir: "USAID iki əsas sahədə inkişaf yardımı göstərir: qeyri-neft sektorunun inkişafına dəstək; iştirakçı və şəffaf demokratik və idarəçilik proseslərinin gücləndirilməsi.

USAID-in strategiyası Azərbaycanla İnkişaf Əməkdaşlığı Strategiyasında (2020-2025) təsvir edilərək USAID-in yardımı haqqında ətraflı məlumatı təqdim edir.

USAID-in işi, xüsusilə kənd təsərrüfatı və turizm sektoru olmaqla özəl sektorun inkişafı və sərmayə üçün daha yaxşı mühitin yaradılmasına, habelə insan alverli ilə mübarizə, işsizliyin azaldılması, bölgələrdə su qıtlığının həlli, gender bərabərliyinin yaxşılaşdırılması, mühim xidmətlərin göstərilməsinə yönəlmiş qeyri-hökumət təşkilatlarının səylərinə dəstək, ictimai həyatda vətəndaşların iştirakının artırılmasına yönəlib.

Siyasi şərhçi İlyas Hüseynov bildirib ki, bir qrup deputatın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramova müraciətini tamamilə haqlı hesab edir: "Çünki ABŞ-ın bir sıra institutları Bakı ilə Vaşinqton

arasındakı münasibətlərə zərbə vurur və burada ermənipərəst mövqedən çıxış edirlər. Məlumdur ki, ABŞ-da mühüm seçki dövrü başlayır. Amerikadakı iri vergi ödəyicilərinin rəğbətini qazanmaq, onların istəklərinə uyğun addımlar atmaq əsas hədəfdir. Lakin bu yanaşmalar Cənubi Qafqazın apancı dövləti olan Azərbaycanla ABŞ arasındakı münasibətlərə də mənfi təsir göstərir. Həm də bu fəaliyyət Amerikanın sülh tərəfdarı olan vasitəçi kimi imkanlarını daraldır.

Müraciətdə əsas vurğu edilən məqam USAID-in fəaliyyətinə ölkəmizdə son qoyulması ilə bağlı çağırışdır. Çünki USAİD, onun rəhbəri, eləcə də mü-

avini Ermənistan səfərləri zamanı bu ölkəyə böyük və səxavətli yardımlar söz veriblər. Ermənistan və olunan yardımın iki dəfə artırılmasına dair qərar qəbul edilib. Bütün bunlar Ermənistanda silahlanmaya və revansizmə təkan verən addımlardır. Ermənistanın silahlandırılması bölgədə eskalasiya, müharibə riskini artırır və bu da bizim milli təhlükəsizliyimizə təhdid kimi qiymətləndirilir. Bütün bu amilləri nəzərə alaraq, düşünürəm ki, Azərbaycan parlamentinin müraciəti həm haqlıdır, həm də indiki realıqları özündə əks etdirir. Çünki USAID əvvəlki dövrlərdə də ölkəmizə qarşı çirkin əməlləri ilə yadda qalıb. USAID-in müxalifəti maliyyələşdirməsi, antillilliyi qüvvələrə dəstək verməsi yadımdadır, bunu unutmamışıq. Hazırkı dövrdə də USAID Ermənistanə dəstək verməklə sabitliyi pozmaq hədəflərini müəyyənləşdirib. Biz də buna qarşı etiraz səsimizi ucaldırıq. Hesab edirəm ki, bu proses davam etdirilməlidir".

"ABŞ-la münasibətlərə yenidən baxmaq məsələsini məktubda qeyd etmişik". Bu nu Milli Məclisin oktyabrın 8-də keçirilən iclasında Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlararası əlaqələr komitəsinin sədri Səməd Seyidov söyləyib: "Bu, birinci addım deyil. ABŞ COP29-un ölkəmizdə keçirilməsinə razılıq verib. Daha sonra bununla bağlı Dövlət Departamenti vasitəsilə başqa fikir bildirilib. Ümumiyyətlə, ABŞ-ın regionumuzda siyasətinin səmimiyyətinə inam itib. Biz ABŞ-la əlaqələrimizi ciddi surətdə gözəndən keçirməliyik".

Vitse-spiker Ziyafət Əsgərov da ABŞ-ı ikiüzlü siya-

sətdə ittiham edib: "30 ilə yaxın ABŞ vasitəçi ölkə kimi ərazilərimizin işğal altında qalmasını, məscidlərimizi, insanlarımızın vurulan ziyanı, 1 milyondan artıq qaçqının hüquqları məsələsini niyə qaldırmadı? ABŞ və digər vasitəçilərin beynəlxalq hüququ yox sayması nəticəsində Azərbaycan torpaqlarını dəmir yumruğunu işə salaraq azad edib. Qarabağın zəngin flora və faunası məhv edilib. Torpaqlarımız azad edildikdən sonra kütləvi məzarlıqların aşkar edilməsi ilə onlara qarşı törədilən işgəncələr üzə çıxıb. Bu fakt beynəlxalq hüquqa, itkin düşmüş insanların yaxınlarına qarşı hörmətsizlik deyilmi? ABŞ-a daha hansı faktları təqdim etməliyik? Azərbaycan hər zaman beynəlxalq siyasətə uyğun davranır. Qərəzli ittihamları heç vaxt qəbul etməyəcək. Öz adekvat cavablarımızı verəcəyik".

Milli Məclisin birinci vitse-spikeri Əli Əhmədov isə deyib ki, Azərbaycana qarşı sanksiya tətbiq etmək cəhdləri yeni deyil: "ABŞ 90-cı illərdə də Azərbaycanın əl-qolunu bağlamaq məqsədilə bu addımı atıb. Əgər 90-cı ildə ölkəmizə qarşı tətbiq edilən sanksiya bizi sarsıda bilmədisə, əksinə, daha da qüvvətləndikse, bu gün güclü Azərbaycana tətbiq edilən sanksiyaların heç bir nəticəsi olmayacaq. Hesab edirəm ki, son tarix, qazandığımız zəfər Ermənistan üçün ağıllı dərs olmayıb. Azərbaycan bütün dövlətlərlə sülh modelində çalışmaq niyyətindədir. Azərbaycanı nə sanksiya, nə də hansısa təhdidlərlə yolundan döndərmək mümkün olmayacaq".

□ **"Yeni Müsavat"**

Zibili çıxmış cərimə mövzusu

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

**“O deyir xədiməm, bu soruşur
oğul-uşaqdan nəyin var”
(Azərbaycan ata sözü)**

Deputatlar küçəyə zibil atmaq cərimələrini artırmaq qərarına gəlmişlər, bu istiqamətdə birinci oxunuşu da ediblər. Həmişəki kimi, uca millətimizin özünü müxalifətçi, jurnalist, siyasətçi-zad sayan bəzi hissələri guya bu qanunun əleyhinə qırıldatmağa girişiblər. Deməqoqiyanın, ucuz pafosun biri bir qəpiyədir: “Biz kasıblardan nə istəyirsiniz, maaş verin, sonra cərimə kəsin, belə deputatlardan nə gözləyəsən, biz sizi bunun üçün mü seçmişik” və sairə və ilaxır.

Yeri gəlmişkən, yenə klassik, tarixi halı yaşayırdıq: Azərbaycan xalqı gah deputatları seçmədiyini bəyan edir, gah da seçdiyini. Dəqiqləşdirin, sonra inciyin, zəhmət olmazsa.

Zibil cərimələrinin artırılmasını alqışlayıram, eyni zamanda bu temanın elə bu cür ucuz deməqoqiya üçün ortaya atıldığını yaxşı anlayıram. İzah edim.

Bax, bu “küçəyə zibil atmaq” teması İnzibati Məcəlləyə haradasa 2018-ci ildə daxil edilib. 50 manat filan şeyi atmağa, 20 manat behman şeyə və sairə - indi bu detallara varmağın bir önəmi yoxdur və heç lazım da deyil. Çünki qanun dekorativ, propoqanda, şüarçılıq üçün hazırlanırdığından tətbiqi də elə dekorativdir!

Örnek üçün, guya küçəyə siqaret kötüyü atmağın cəriməsi 30 manat olanda bu bəd əməli törədənləri dəhşət sıxışdırmışdılar, qalmışdı 300 manat olanda... Əlimizdə zibil cərimələri üzrə hər hansı statistika da yoxdur. Neçə sürücünü yola, neçə gəmi kapitanını dənizə zibil atdığı üçün cərimələyiblər? Məlum deyil. Amma müşahidələrimiz var axı. Bu müşahidələr isə Bakı küçələrində siqaret kötöklərinin hara gəldi atıldığını göstərir.

Bizdə guya ictimai yerlərdə siqaret çəkmək qadağandır. Amma hamı çəkir: dayanacaqlarda, məktəblərdə, kafe-restaurantlarda... Hətta sürücülər avtobusda siqaret püləyir.

Bu mənasız, alınmayan cərimələrdənsə bəlkə xalqda maraq oyatmaq üçün belə həvəsləndirici üsullar lazımdır: kim küçəyə siqaret kötüyü atıldığına şahid olub, foto-video üsulla sənədləşdirib polisə çatdırsa, alınan cərimənin 5-10 faizi ona verilsin.

Ancaq yuxarıda yazdığım kimi, qanun-qaydaları sərtləşdirməkdə məqsəd heç də təmizlik yaratmaq deyil, gözəndə pərdə asmaqdır. “Pərdə” 30 manatlıq idi, indi 300 manatlıq olacaq. Nəticədə camaata qoyulan minnət-sünətin səviyyəsi də yüksələcək: “Baxın, siz özünüzü apara bilmirsiniz, amma biz sizə cərimə kəsmirik, kəsəndə də alırıq, ağıllı olun, sakit durun”.

Bəs zibil cərimələri heç alınmırdımı? Yox. Tam belə də deyildi. Hər dəfə ekologiya idarəsi orada-burada bələdiyyələri-zadı tutub cərimə edirdi. Amma bunun anekdot bir cəza tədbiri olması xalqa yaxşı məlumdur, çünki cəza kəsən və cəzanı ödəyən elə eyni mənbədən maliyyələşir. Bələdiyyələr dövlət dotasiyasındadır, əks halda, heç 1 manat da cərimə verməzlər. İndiki halda isə dövlət küçədə zibil tapır, dövlət büdcəsindən maliyyələşən çirkin bələdiyyə cərimə edilir, sonra dövlətin bələdiyyəyə ayırdığı puldan filan manat büdcəyə ödənilir. Daha dəqiqi, qaytarılır.

Nə əla mənzərədir, elə deyilmi? Mən buna “pulun təbiətdə zibil kimi dövrəni” adını qoyardım. Alan razı, satan razı, qələt ələyir qazı. Hökumət camaatı yola verir, camaat da hökuməti. Çığır-bağır lazım deyil. “Axırncı aşırım” filmində deyilən kimi: “Belə yerdə soyuqqanlı olmaq lazımdır”.

Bir xüsusiyyət də var ki, belə hallarda adətən ən çox qışqırıqlar küçəyə zibil atmayan və ümumiyyətlə cərimə edilməyən adamlardır. Necə ki uşaq pulunu da əsasən ailə qurmamış gənclər tələb edirdilər, 10-15 uşağı olanların heç bu müzakirələrdən xəbəri olmazdı.

Qərbin İrəvanla Bakı arasında münasibətlərin həllinə kömək etmək üçün NATO ölkələrindən özünün “sülhməramlı” kontingentini Cənubi Qafqaza daxil etməyə çalışması barədə Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin direktoru Aleksandr Bortnikovun bəyanatı ətrafında müzakirələr davam edir.

Yada salaq ki, Bortnikov MDB-nin təhlükəsizlik orqanları və xüsusi xidmət rəhbərləri şurasının iclasında deyib ki, amerikalılar və avropalılar açıq şəkildə Cənubi Qafqazda sabitliyin yaradılmasında maraqlı deyillər: “İrəvanı Bakı ilə danışıqları ləngitməyə inandırmaqla Qərb Azərbaycan-Ermənistan nizamlaşdırma prosesinə rəhbərlik etməyə və regionda özünün “sülhməramlı” kontingentinin - de-yure BMT-nin himayəsi altında və de-fakto isə NATO-nun himayəsi altında yerləşdirilməsinə nail olmağa çalışır. Bu cür “sülhməramlılığın” mümkün xarakteri artıq ondan xəbər verir ki, Al-nin Ermənistan və Azərbaycan sərhədində yerləşdirilmiş müstəqil mülki müşahidə missiyası Rusiya və tərəfdaşlarımıza qarşı konkret NATO ölkəsinin maraqlarına uyğun kəşfiyyat fəaliyyəti həyata keçirir”.

Bundan əvvəl də Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının katibi Sergey Şoyqu bildirib ki, Qərb Cənubi Qafqazın işlərinə qarışmağa çalışır və regionun təhlükəsizliyini təhlükə altına qoyur. Göründüyü kimi, söhbət təkə aqressiv planlarını gizlətməyən NATO-dan yox, həm də hərbi-ləşdirmə kursu götürmüş Avropa İttifaqından gedir. Çünki o, doğrudan da NATO-nun bir növ əlavəsinə çevrilib. Yeri gəlmişkən, həmin Avropa İttifaqı Azərbaycanın dəfərlə ifadə etdiyi narazılıqlara baxmayaraq, Ermənistanla qondarma mülki müşahidə missiyasını yerləşdirib. BMT-nin XXI əsrin realıqları şəraitində müasir dünyadakı rolunu dəqiq müəyyənləşdirmək çətindir. BMT-nin həm yeniləşməsi, həm də öz rolunu tam yerinə yetirməsi yolunda ciddi əngəllərdən biri supergüclərin dünya nüfuzu uğrunda savaşı davam etdirmələridir. Bunun fonunda onlar dünyanı yenidən nüfuz dairəsinə bölmək və liderlik uğrunda çarpışır.

Yada salaq ki, 44 günlük müharibədən sonra da BMT Təhlükəsizlik Şurasında Qarabağ bölgəsində “humanitar böhranı”, müzakirəsi üçün təcili iclas keçirdi. Ermənistan bu müzakirələrdən heç bir siyasi dividend qazana bilmədi. Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinə BMT sülhməramlı missiyasını göndərmək üçün BMT Təhlükəsizlik Şurasının

BMT əsgərlərini Qarabağa necə göndərə bilər?

Ötən ilin sentyabrında Fransa və ABŞ-ın təşəbbüsü ilə BMT TŞ-nin iclasında Ararat Mirzoyan bölgəyə əsgər göndərilməsini təklif etmişdi; ermənilər hətta qayıtsalar belə, sülh missiyasına ehtiyac olmayacaq

qərarı olmalıdır. Xatırladaq ki, ötən ilin sentyabrın 21-də Fransa və ABŞ-ın təşəbbüsü ilə BMT TŞ-nin Qarabağ bölgəsindəki vəziyyətə həsr olunmuş iclasında Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan bölgəyə BMT sülhməramlı missiyasının göndərilməsini təklif etmişdi.

Bəs BMT hansı halda Qarabağa “sülh missiyası” göndərmək haqda qərar verə bilər? Azərbaycana düşmən mövqe sərgiləyən Fransanın ABŞ-ın “saqqızı oğurlayıb” belə qərarın müzakirəsinə sövq edə bilermi?

“BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvləri sülhməramlı qoşunlarını gedib Qəzə bölgəsinə, Livanın cənubuna, Ukraynanın şərqə olan Donbasa göndərsinlər, bizə niyə?”, - professor Qabil Hüseynli “Yeni Müsavat”-a açıqlamasında belə qeyd etdi. Onun sözlərinə görə, Qarabağa sülhməramlı kontingent lazım olsaydı, rus hərbiçiləri qalardılar. Onlar belə vaxtından tez getməli oldular və qalmaları üçün səbəb olmadı. O zaman BMT qoşunları nə adla regiona yerləşəcək? Əgər ermənilərin qaytarılması nəzərdə tutulursa, Azərbaycanın şərtləri aydındır. Hətta onlar qayıtsalar da BMT sülh missiyasına ehtiyac olmayacaq. Azərbaycan erməniyə illi vətəndaşlarının təhlükəsizliyini təmin etməyə hazırdır, BMT-nin hərbi kontingenti niyə gəlməlidir?!”

Q.Hüseynli BMT qoşunlarının münaqişə zonalarına yerləşdiyini xatırladı: “Qarabağda isə heç bir mü-

naqişə yoxdur. Şimali və Cənubi Kipr arasında sülhməramlı kontingent var, hərçənd indi onlara ehtiyac aradan qalxır. Həmçinin münaqişə ocaqlarını qeyd etmək olar: hazırda İsrail Qəzzanı və Livanı vurur, oradakı dinc əhali ni müdafiə etmək lazımdır. Eyni zamanda Ukraynaya dəstək lazımdır. Şübhəsiz ki, bu cür niyyətin olması Cənubi Qafqazda təsir gücünü artırmaq istəyindən irəli gəlir. Bortnikov BMT kontingentinin ümumən regiona yerləşdirilməsindən danışır. Bu siyasət Ermənistan üzərindən həyata keçirilir. Lakin Qarabağa qoşun göndərilməsi mümkün deyil, hətta ermənilər orada olanda belə bu baş tutmadı”.

Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini Ehtiram Mehdiyev bildirdi ki, BMT qoşunlarının regiona gəlməsi Ermənistan ərazisində ola bilər: “İrəvan rus sərhədçilərinin yerini onlarla doldurmağı fikirləşir. KTMT əleyhinə verilən bəyanatlar və qurumdakı fəaliyyətin dondurulması da bu məqsədə hesablanıb. Amma Paşinyan administrasiyasının təhlükəsizlik sahəsində bu addımları onu ciddi problemlərlə üz-üzə qoyacaq. Rusiya indi dərinə getmir, iqtisadi sahədə əməkdaşlıqdan razı olduğu üçün sıxma-boğma eləmir, amma əmin olun ki, gec-tez son hesablaşma gö-rəcəyik. Çünki vassal ölkə Rusiyanın düşmənlərini bölgəyə gətirib. Bu, Kreml üçün xəyanət sayılır. O baxımdan irəlində bu addımlar sürətləndirilməyə başlansa, rus hərbi

bazalarının və sərhədçilərinin çıxarılması əvəzinə beynəlxalq missiya gətirilsə, Paşinyan sarsıdıcı zərbələr alacaq. Rusiya üçün Ermənistan balaca tikədir və arxayındır ki, istədiyi zaman onun başından qapaz vura bilər”.

Partiya rəsmisi Qarabağda BMT qoşunlarının yerləşməsinə isə mümkün saymır və bir neçə səbəblə izah edir: “Əvvəla, rus sülhməramlıları yeni gedib. Rusiya bizə deməz ki, yerimizi niyə BMT əsgərləri ilə doldurursunuz? İki ölkə arasında imzalanmış müttəfiqlik bəyannaməsi var. İkincisi, qardaş Türkiyə mövcuddur. Bakı və Ankara Şuşa Bəyannaməsi imzalayıb. Əgər zərurət olarsa, Türkiyə yanı-mızdadır. O cəhətdən də BMT-yə ehtiyacımız yoxdur. Ən nəhayət, Qarabağ bizim suveren ərazimizdir, başqa dövlətlər kimdirlər ki, yerimizə qərar versinlər? Bura Kosovo deyil, bura Əfqanıstan, Liviya, Mali, yaxud Cənubi Sudan deyil ki, BMT əsgərlərinə ehtiyac yaransın. Azərbaycan Qərbin tərxiatçı planlarının tərkib hissəsi olmayacaq. Ermənistandan fərqli olaraq, biz regional əməkdaşlığın güclənməsinin tərəfdarıyıq. Hazırda ən ideal platforma 3+3 formatıdır. Bölgədə dayanıqlı sülh bu layihədən asılıdır, əks halda, hər zaman regiona müdaxilələr olduqca bölgə dövlətləri ilə Qərb arasındakı qarşıdurmadan bizə də, ermənilərə də zərər gələcək”.

Emil SALAMOĞLU, “Yeni Müsavat”

Ermənistan və Avropa İttifaqının (Aİ) Ermənistandakı missiyası növbəti dəfə Azərbaycana qarşı təxribat hazırlayır. Belə ki, dövlət sərhədimizin yaxınlığına gələn 8 nəfər Aİ missiyasının üzvü və erməni hərbiçiləri cihazları ilə ərazilərini müşahidə ediblər.

Bu, Avropa İttifaqının Ermənistandakı monitoring missiyasının əslində kəşfiyyatla məşğul olması ilə bağlı Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin (FTX) direktoru Aleksandr Bortnikovun ötən həftə dediklərini bir daha təsdiqləyir. Yada salaq ki, Aİ Xarici Siyasət Xidmətinin nümayəndəsi Peter Stano "bu, Ermənistan qarşısındakı öhdəliklərin və verilən vədlərin dəfələrlə yerinə yetirilməməsini ört-basdır etməyə çalışan Ru-

Aİ kəşfiyyatçıları sərhədimizdə hərəkətə keçdi - təxribatın məqsədi

Analitiklərə görə, Qərb və Ermənistan təxribatçı "müşahidə əməliyyatı" ilə şərti sərhədə NATO missiyasını yerləşdirmək üçün eskalasiya hazırlığı görür; Tehranın daha bir "qırmızı xətti" keçilib, amma susur...

siya rejimine xas olan tamamilə cəfəngiyyat, yalan və manipulyasiyadır" bildirmişdi. Anna indi görünür ki, Qərb sərhədlərimizə yaxın ərazilərdə hansı provokasiyalara əl atır. Axı bizim əraziləri xüsusi cihazlarla niyə müşahidə etməlidirlər? Nə axtarırlar, nəyə baxırlar?

Yeri gəlmişkən, Prezident İlham Əliyevin köməkçisi Hikmət Hacıyev sentyabrın əvvəlində Amerikanın "Politico" nəşrinə müsahibəsində birmənalı olaraq bildirib ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası üzrə hökumət komissiyalarının birgə işi haqqında sənədin imzalanması "Avropa İttifaqı missiyasının Ermənistandan çıxarılması üçün kifayət qədər əsasdır". Aİ-nin Ermənistan ərazisində monitoring fəaliyyəti 6 oktyabr 2022-ci il tarixində Azərbaycan, Ermənistan, Fransa liderləri və Aİ Şurasının sədri arasında keçirilmiş Praqa görüşündə əldə olunmuş razılaşmadan irəli gələrək mülki monitoring missiyasının yerləşməsi ilə başlayıb. Azərbaycan normalaşma prosesinə kömək göstərəcəyinə inanaraq, bu fəaliyyətin həyata keçirilməsinə razılıq verib. İki aylıq missiyanın dəqiq müəyyən edilmiş parametrlərinin və məqsədlərinin yüksək səviyyədə razılaşdırılmasına baxmayaraq, bəzi

Aİ üzvü dövlətlərin qərəzli yanaşma serqiləməsindən sonra monitoring missiyasının fəaliyyətinin Praqada əldə edilmiş razılaşmalarla ciddi ziddiyyət təşkil etdiyi müşayiət olundu.

Bu da öz növbəsində, Aİ çərçivəsində qərar qəbul etmə prosesinin etibarlılığı və şəffaflığı ilə bağlı ümumi etimada təsir etdi. Daha sonra növbəti missiya göndərilməsi ilə bağlı məsələlər gündəmə gəldi və Aİ Ermənistana iki illik missiya göndərməyi qərar aldı. İki il müddətinə missiya gətirilmə planı 2025-ci ilə qədərki dövrü əhatə edir. Gələn il həm də Ermənistanda kritik seçki ərafəsidir. Aİ bu missiya vasitəsilə Paşinyanın hakimiyyətdə qalmasına xidmət edə bilər. Burada bir məqam da İranın susqun mövqeyidir: Bortnikov Aİ missiyasının Rusiya ilə bərabər İran sərhədləri haqda kəşfiyyat məlumatları topladığını deyib. Amma İran bu bəyanata da reaksiya verməyib. "Necə ola bilər ki, adı "mülki", missiyası hərbi olan monitoring qrupunun onun sərhədlərində kəşfiyyat aparmasına reaksiya vermir və ya susur? Amma Zəngəzur dəhlizi məsələsi ortaya gəlirsə, tez qeyri-adekvat reaksiya verir? Deməli, Ermənistanla üst-üstə düşən ümumi maraqları var.

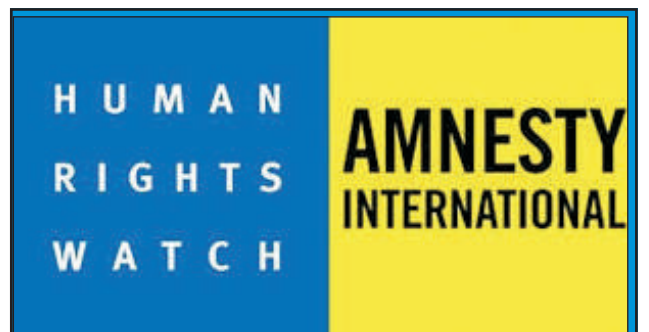
Siyasi ekspert Azad Mə-

siyevin "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, şərti sərhəddə mülki missiya adı ilə kəşfiyyat qrupu yerləşdirilib. A.Məsiyev hesab edir ki, sonra bu qrup NATO missiyasına çevrildi: "Çünki Avropa Birliyi üzvü olmayan Kanada da müşahidə qrupuna qoşuldu. Təbii ki, bütün bu addımlar kəşfiyyat xarakterli fəaliyyətdir. Buna qədər də hərbi avadanlıqların Ermənistanla gətirilməsi və sərhədə yerləşdirilməsi bir daha sübut etdi ki, provokasiya məqsədi güdür. Bu da qarşıda atəşkəs pozmağa hesablanıb". **Siyasi ekspertin fikrincə, Ermənistan atəşkəsi pozarsa, Azərbaycan adekvat cavab verərsə, rəsmi İrəvan NATO missiyasını regiona yerləşdirmək üçün bəhanə gətirib müraciət edəcək:** "İrəvan bu bəhanəni axtarır və sülhməramlı adı ilə regiona NATO qoşunlarını yerləşdirməyə hazırlaşır. Ona görə də Aİ missiyası kəşfiyyat müşahidəsi aparır, Ermənistan silahlandırılır, şərti sərhədə silah-sursat gətirilir və eskalasiya üçün bəhanə gəzir".

Siyasi şərhçi Ramiyə Məmmədova bu proseslərə İranın müşahidəçi qalmasını riyakarlıq hesab edir. Onun sözlərinə görə, Tehran daha bir "qırmızı xətti"nin tapdığını görür,

amma sükutla izləyir: "Bunun səbəbi İranın Ermənistanla uzlaşan Zəngəzur mövqeyidir. Cənub qonşumuz bu koridorun açılmasını istəmədiyi üçün bölgədə gərginliyin qalmasında maraqlıdır. Baxmayaraq ki, İranın Qərblə münasibətləri bəllidir, Tehran hər zaman bəyan edir ki, regiona kənar qüvvələrin cəlb olunmasının əleyhinədir, yəni də Zəngəzur dəhlizinə görə Avropa İttifaqının bu təxribatçı hərəkətlərinə dözümlə yanaşırlar. Görünür ki, İran üçün Qərbin bölgədə avantürist davranışları daha az təhlükəlidir, nəinki Zəngəzur dəhlizinin açılması".

Ekspert regionda postmüharibə dövründə mürəkkəb oyunlar getdiyini müşahidə edir: "Ermənistan sonda bu axmaqlılıqlarına görə yanacaq. Kiçik bir ölkə olasan, hərbi potensialın Azərbaycandan qat-qat zəif, amma Qərbdəki hamilər hesabına dirçəlməyə, buyuz göstərməyə çalışasan. Məncə, proseslər Ermənistanın çox pis şəkildə cəzalanması ilə nəticələnməkdir. Əgər regionda Avropa İttifaqı, NATO və bütövlükdə Qərb kontingenti yerləşməyə başlasa, arzulonmaz ssenarilər reallaşar. Hətta növbəti bir cəbhənin Cənubi Qafqazda açılması riski yüksəkdir".

Anti-Azərbaycan qüvvələrin təzyiqi güclənməkdədir

COP29 yaxınlaşdıqca, anti-Azərbaycan qüvvələr Azərbaycana qarşı təzyiqi və hücumu daha da gücləndirir. "Amnesty International" və "Human Rights Watch" təşkilatları yaydıqları son bəyanatda Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyindən sui-istifadə edərək, Azərbaycana qarşı böhtanlar və əsassız tələblər irəli sürürlər.

Bu barədə Qərbi Azərbaycan İcmasının bəyanatında deyilir.

Bu bəyanatların eyni gündə yayımlanması Azərbaycana qarşı son həftələrdə artan hücumların sözügedən hər iki təşkilata nəzarət edən vahid bir mərkəz tərəfindən idarə olunduğunu bir daha göstərir. Azərbaycanın öz suverenliyini bərpa etməsinə həzm etməyən qüvvələrin siyasi motivli bu hücumları ölkəmizin beynəlxalq arenada qazandığı uğurlara kölgə salmaq və ölkəmizi nüfuzdan salmaq cəhdidir.

Ermənistandan qovulmuş azərbaycanlıların hüquqlarının qorunması ilə bağlı ötən ilin avqust ayında icamamızın "Amnesty International" və "Human Rights Watch"a göndərdiyi müraciətin cavabsız qalması bu təşkilatların insan hüquqları prinsiplərindən nə qədər uzaq olduğunu göstərir. Bütün bunlar "Amnesty International" və "Human Rights Watch"un məlum dairələrin əlində bir siyasi vasitə kimi çıxış etdiyini və Azərbaycana qarşı etnik və dini əsasda ayrı-seçkilik siyasəti apardığını sübut edir.

Biz "Amnesty International" və "Human Rights Watch"un anti-Azərbaycan mövqeyini, insan hüquqlarına zidd davranışlarını və irqi ayrı-seçkilik siyasətlərini kəskin şəkildə qınayır və onları bu yanlış əməllərdən əl çəkməyə çağırırıq.

Herbi ekspert Ramil Məmmədli isə deyir ki, Aİ missiyasının sərhəddə müşahidə aparması guya atəşkəsə nəzarətdir: "Amma bunun bir imitasiya olduğu göz qabağındadır. Bu, müşahidə missiyasının sayını artırmaqdadır. Əgər Ermənistanla delimitasiya üzrə əsasnamə ratifikasiya olunubsa, o zaman avropalılar "binokl"la nəyi müşahidə edirlər? Demək ki, hədəf Cənubi Qafqazda olmaq və Rusiyanın mövqelərinə şərək çıxmaqdır. Halbuki Ermənistanın sərhədlərini rus hərbiçiləri qorumaqdadır. Bu halda, avropalılar atəşkəsə necə nəzarət edəcəklər? Əgər belədirsə, son zamanlar Naxçıvan istiqamətində mövqələrimizin atəşə tutulmasını qeydə alsınlar və hesabat təqdim etsinlər".

Herbi şərhçinin fikrincə, İran Fransa ilə aşkar-gizli müttəfiqdır, bu səbəbdən Avropa İttifaqında dominant güc olan Parisin Ermənistanın Azərbaycanla sərhədlərində hərəkətlərinə Tehran seyrçi mövqedə da-

yanıb: "İran Zəngəzur dəhlizinin açılmasını da istəmir, Rusiyanın nəzarətində olmasını da. Bu məsələdə qəribədir ki, müttəfiqi Moskva yox, düşmənləri sayılan Qərblə fikirləri üst-üstə düşür. İran maraqlıdır ki, Ermənistan regiona kənar qüvvələri cəlb etməklə ABŞ-Rusiya arasında gərginliyi artırsın, bu da dəhlizin açılmasını çətinləşdirsin və gecikdirsin. Ona görə bu hərəkətlərdən özünə hələ ki təhlükədən daha çox fayda görməkdədir. Amma Qərb hərbi texnikasının sərhədə gətirilməsinə İran bu dərəcədə təmkinli olmamalıdır. Əfsus ki, bölgə yenə münaqişənin qaynar ocağına çevrilə bilər. Ermənistan tələsməli, delimitasiya başlamalı, avropalı müşahidəçilər sərhədləri tərk etməli, İrəvan qanunvericiliyə dəyişiklik etməli, sülh sazişi imzalanmalıdır ki, ayrı-ayrı qütblərin bu regionda yeni müharibə planları baş tutmasın".

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Oktyabrın 8-də Milli Məclisin növbəti plenar iclası keçirildi. Spiker Sahibə Qafarova giriş nitqində Milli Məclis üzvlərinin xarici işlər naziri Ceyhun Bayramova ABŞ konqresmenlərinin anti-Azərbaycan fəaliyyəti ilə bağlı etdiyi müraciətdən bəhs etdi.

Bildirdi ki, Milli Məclisin Azərbaycan hər zaman beynəlxalq münasibətlər sisteminin məsuliyyətli üzvü, etibarlı tərəfdaş kimi çıxış edib. S.Qafarova xatırladı ki, Azərbaycanın etibarlı tərəfdaş kimi fəaliyyəti həm ayrı-ayrı dövlətlərlə ikitərəfli münasibətlərdə, həm də dünyanı narahat edən global problemlərin həllinə verdiyi töhfələrdə özünü açıq şəkildə göstərir: "COP29-a ev sahibliyi və bu çərçivədə aparılan işlər də bunun bariz nümunəsidir. Ölkəmizin sülh, sabitlik və əməkdaşlıq üçün göstərdiyi yorulmaz səylər danılmazdır. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycan müstəqil daxili və xarici siyasət həyata keçirən, yalnız öz milli maraqlarını əsas götürən, ərazi bütövlüyünü və suverenliyini öz gücünə təmin edən ölkədir. Və mən bu çərçivədə möhtəram cənab Prezidentin bir kəlamını xatırlatmaq istəyirəm: "Heç kim bizə heç nə dikte edə bilməz və bizim daxili işlərimizə müdaxilə edə bilməz. Nəyi lazım bilirikse, onu da edəcəyik".

Komitə sədri Siyavuş Novruzov çıxışında bildirdi ki, bir çox dövlətləri Azərbaycanın apardığı tikinti-quruculuq işləri, Prezidentin qətiyyətli siyasəti ciddi şəkildə narahat edir. Qeyd etdi ki, bu ölkələrin başında ABŞ dayanır. "Bu dövlətlər Cənubi Qafqazda yenidən müharibə alovunu alovlandırmaq istəyir", - deyən S.Novruzov əlavə etdi ki, son 60 ildə ABŞ dünyada baş verən müharibələrdə ya dolayısi ilə, ya birbaşa iştirak edib. "Bu tökülən qanların böyük hissəsi ABŞ-in üzünə düşür", - deyə komitə sədri bildirdi. Deputat vurğuladı ki, vaxtilə Dağlıq Qarabağa, indi isə Ermənistanı yardım göstərilməsi, bölgəyə ayrı-ayrı qüvvələrin yerləşdirilməsi, Zəngəzur dəhlizinin açılmaması ABŞ-in bu münaqişənin "həlli"yə verdiyi "töhfələri".

Milli Məclis sədrinin birinci müavini Əli Əhmədov bildirdi ki, əgər 90-cı ildə ölkəmizə qarşı tətbiq edilən sanksiya bizi sarsıda bilmədisə, əksinə, daha da qüvvələndikse, bu gün güclü Azərbaycana tətbiq edilən sanksiyaların heç bir nəticəsi olmayacaq: "Hesab edirik ki, son tarix, qazandığımız zəfər Ermənistan üçün ağıllı dərs olmayıb. Azərbaycan bütün dövlətlərlə sülh modelində çalışmaq niyyətindədir. Azərbaycanı nə sanksiya, nə də hansısa təhdidlərlə yolundan döndərmək mümkün olmayacaq".

"Nəyi lazım bilirikse, onu da edəcəyik..."

Milli Məclisdən ABŞ-a sərt etirazlar; parlament inzibati Xətalər Məcəlləsinə yeni düzəlişləri ilk oxunuşda təsdiqlədi - hansı ağır cərimələr gəlir?

Deputat Müşfiq Cəfərov dedi ki, ABŞ uzun illər Azərbaycanı strateji tərəfdaş kimi gördüyünü bildirib, hətta NATO və müttəfiqləri Əfqanıstanda hərbi əməliyyatlar üçün Azərbaycandan tranzit kimi istifadə ediblər: "Lakin son 4 ildə Amerikada keçirilən dinləmələri, səsləndirilən çıxışları Azərbaycan və ABŞ arasında ikitərəfli və çoxtərəfli formatlarda olan münasibətlərə ciddi zərbə kimi qiymətləndirirəm".

Milli Məclis sədrinin müavini Ziyafət Əsgərov bildirdi ki, ABŞ dövlət katibinin köməkçisi 2024-cü il oktyabrın əvvəlində ATƏT-in konfransında ABŞ-ın "Dağlıq Qarabağ" a yardımlarının davam etdiyi barədə bəyanat səsləndirib. **Vitse-spike-rin sözlərinə görə, onun bu fikirləri Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə hörmətsizlikdir:** "Mən buradan onlara səslənirəm: Dağlıq Qarabağ anlayışı yoxdur, Qarabağ var. Bu açıqlamalar Azərbaycan-ABŞ münasibətlərinə kölgə salır. Ağ Ev rəsmilərinin Azərbaycan Prezidentinə Enerji həftəsində və digər tədbirlərdə ünvanlandığı məktublarda regionda sülhün bərqərar olmasında, sülh müqaviləsinin tezliklə imzalanmasında maraqlı olduğunu qeyd edirlər. İndi yürütdükləri siyasət isə onların ikiüzlüliyündən, ikili standartlardan xəbər verir. Niyə ABŞ ötən 30 ildə 1 milyondan artıq azərbaycanlı qaçqın və məcburi köç-

künün haqlarını dünya ictimaiyyəti qarşısında qaldırmadı, niyə erməni qondarma rejiminin ləğvinə çağırışlar etmədi? Təəssüflər olsun ki, Azərbaycan bu gün erməni vandalizminin ağır nəticələri ilə üzləşir. Qarabağımız məhv edilib, milyonlar minalar basdırılıb, ərazilərimiz yaşanmaz vəziyyətə salınıb. Torpaqlarımız azad olunandan sonra orada aparılan ekshumasiya işlərindən sonra soydaşlarımıza qarşı ermənilərin nə dərəcədə şiddət və təcavüz törətdiyi bir daha məlum olub. Azərbaycan əsassız təhdidləri qəbul etməyəcək, öz milli maraqlarına qarşı olan bütün çağırışları qətiyyətlə cavablandıracaq".

"ABŞ Konqresinin bir qrup üzvünün Azərbaycana qarşı müraciət imzalamasını rəhbərlik etdiyim Milli Cəbhə Partiyasının(MCP) pislədiyini bəyan edirəm. Təəssüf edirəm ki, konqresmenlər 30 il erməni işğalını görməzdən gəlib, bir milyon qaçqın-köçkünü bilərəkdən düz 30 il unudub, dağıdılmış şəhər və kəndlər onlara təsir etməyib".

Bunu deputat, MCP sədri Razi Nurullayev söylədi. Bildirdi ki, münaqişənin ilk illərində Azərbaycan qarşı rəşvayçı 907-ci düzəlişi qəbul ediblər: "Bir dəfə də olsun Ermənistanı təzyiq göstəməyiblər. Torpaqları işğal edən Ermənistan, 30 il də Amerikadan ən çox hərbi yardım alan da Ermənistan, 907-ci düzəlişlə sanksiyalara məruz qalan

da Azərbaycan, hüquq və haqları pozulan da azərbaycanlılar... Bu 30 ildə səsləri çıxmadı, amma indi əlində silah tutub Azərbaycana qarşı döyüşmüş, əlləri 40 min günahsız insanın qanına batan müharibə cinayətkarları olmuş separatçı rəhbərlərin azad edilməsini tələb edirlər. Bu, qəbul ediləməzdir".

Deputat Azər Badamov bildirdi ki, Azərbaycan beynəlxalq hüququn pozulmasından ən çox əziyyət çəkən ölkələrdəndir: "Torpaqlarımızın işğal altında olduğu 30 ildə ABŞ və Fransa Azərbaycanı işğalla barışdırmağa və alçalıcı sülhə razılaşdırmağa çalışdı. Ermənistan 30 ildə 300-dən çox yaşayış məntəqəmizi yerlə yeksan edib milli mədəni irsimizi yer üzündən silərək 1 milyon azərbaycanlıyı öz yurdlarından qaçqın və məcburi köçkün salanda ABŞ səsimizə səs vermək əvəzinə ölkəmizə sanksiyalar tətbiq edərək işğalçı və cinayətkarlara haqq qazandırmaq istədi".

Komitə sədri Səməd Seyidov bildirdi ki, ABŞ COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi ilə bağlı öz müsbət rəyini vermişdi, bunu dəstəkləmişdi: "İndi Dövlət Departamenti vasitəsilə həmin tədbiri faktiki alt-üst etmək cəhdi göstərir. Biz bu gün ABŞ-la münasibətləri ciddi şəkildə təhlil etməli, USAID-in yardımlarına yenidən baxmalıyıq. Düşünürəm ki, bizim məktubumuz XİN tərəfindən ciddi

təhlil olunacaq və nəticəyə gəlinəcək".

Deputat Elman Nəsirovun sözlərinə görə, Azərbaycan qarşı təhdidlərdə ABŞ və onun Dövlət Departamenti öncül mövqedədir: "ABŞ qanunun aliliyindən danışanda bütün ölkələrə dərs verirdi ki, hakimiyyətin bölgüsündə onlardan nümunə götürülsün. Bəs bu, ABŞ-da necə hakimiyyət bölgüsüdür?" E.Nəsirov dedi ki, Milli Məclis deputatlarının Ceyhun Bayramova məktub ünvanlaması ABŞ konqresmenlərinə simmetrik cavabdır: "Burada əsas onların narahat olduğu məqam çox da böyük olmayan Azərbaycanın öz gücünə ərazi bütövlüyünü bərpa etməsidir".

Deputat Vüqar İskəndərov dedi ki, ekosid, urbanid və bütün bəşəri cinayətlərə məruz qalan Azərbaycan olsa da, sanksiyaların da Azərbaycana tətbiq olunması istənilir: "USAID-lə bağlı da fikirlərimizi bildirməliyik. Konkret ermənilərə silah verən, bunun üçün Ermənistanın maliyyələşdirilməsi bu təşkilat üçün son həddir. Ölkəmizdə bu təşkilata ehtiyacın qalmadığını düşünürəm".

Daha sonra deputatlar Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında, Z.Əliyevin Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimi təyin edilməsi haqqında, Bakı Apelyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında, Gəncə Apelyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında, Sumqayıt Apelyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin və vəzifədən azad edilməsi haqqında, Şəki Apelyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında və Şirvan Apelyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin və vəzifədən azad edilməsi haqqında qərar layihələrinə səs verdilər.

Deputat Razi Nurullayev "əziz hakimlər, arzumdur ki, siz bu məsələlərdə haqsız tərəfin yanında yox, sizdən tam həqiqəti üzə çıxarmağı gözləyən tərəfin yanında olarsınız", - deyə xitab etdi.

Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədr müavini Qüdrət

Həsənquliyev bildirdi ki, məhkəmə hakimiyyəti məhkəmə qərarlarının icrasını nəzarətdə saxlamalı və buna görə məsuliyyət daşımalıdır: "Bununla əlaqədar olaraq bizim qanunvericiliyə dəyişiklik edilməlidir. Mən çox istəyirdim ki, Ali Məhkəmə və yeni təyin olunacaq hakimlər də çalışsınlar ki, bununla bağlı müvafiq qanunvericiliyə dəyişikliklər layihəsini Milli Məclisə göndərsinlər".

İclasda İnzibati Xətalər Məcəlləsinə dəyişikliklər müzakirəyə çıxarıldı. Dəyişikliklərə əsasən, avtomobildən bayıra hər hansı əşya, tullantı atılmasına görə 200 manatdan 4000 manatadək cərimə tətbiq olunacaq. Hazırda qüvvədə olan qanuna görə, nəqliyyat vasitəsindən bayıra hər hansı əşya atılmasına və ya sürücünün nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən yayındırılmasına görə 30 manat məbləğində cərimə edilir. Təqdim olunan layihəyə əsasən, yollara və ya yol qurğularına tullantı və ya nəqliyyat vasitələrindən bayıra hər hansı əşya atılmasına görə fiziki şəxslər iki yüz manat məbləğində, vəzifəli şəxslər min manat məbləğində, hüquqi şəxslər dörd min manat məbləğində cərimə ediləcək.

Bundan əlavə, İnzibati Xətalər Məcəlləsinə təklif olunan digər dəyişikliyə görə, bütün məmulatları tullantıların ətraf mühitə atılması na görə cərimənin məbləği də artırılır. Belə ki, bütün məmulatları tullantıların ətraf mühitə atılmasına görə cərimənin məbləği 50 manatdan 300 manata qaldırılır. Bundan əlavə, nəzərdə tutulmuş xətanın inzibati tənbeh almış şəxs tərəfindən inzibati tənbeh vermə haqqında qərar qüvvəyə mindiyi gündən bir il ərzində təkrar törədilməsinə görə 700 manat məbləğində cərimə edilir, yaxud işin hallarına görə, xətanı törədən şəxsiyyəti nəzərə alınmaqla, 60 saatdan 100 saatadək ictimai işlər tətbiq olunur. Məişət tullantılarının kənar yerlərə atılmasına görə 300 manatdan 5000 manatadək cərimə tətbiq olunacaq.

Qanun layihəsi səsverməyə çıxarılaraq ilk oxunuşda təsdiqləndi.

□ **Elsad PAŞASOY,**
"Yeni Müsavat"

İfrat sağçılar "Qoca qitə"ni ələ keçirirlər

Onların seçkilərdə ardıcıl qələbələri Brüsseli Ukrayna ilə bağlı çətinə salmaqdadır; **Natiq Cəfəri:** "Əgər Tramp da qalib gəlsə, sağ və sağ-mərkəz daha da güclənəcək"

Avstriyada keçirilən parlament seçkilərində birinci yeri, ilkin məlumatlara görə, 29,2 faiz səsle (2019-cu ilə müqayisədə 13 faiz çox) toplayan sağçı Avstriya Azadlıq Partiyası tutub. Avstriya Xalq Partiyasından hakim mühafizəkarlar 26,5 faiz (öten seçkilərdən 11 faiz az) nəticə ilə ikinci yerlə kifayətlənmək məcburiyyətindədirlər. Sosial Demokratlar 5 il əvvəlki nəticəni mahiyyətə təkrarlaraq 21 faizlə üçüncü yeri tutublar. Yaşlılar səsərin demək olar ki, yarısını itirərək liberallardan sonraya keçib. Avstriya Azadlıq Partiyası beş dəfə hökumətdə təmsil olunub.

"Yeni Müsavat" xatırladır ki, buna qədər Fransada ifrat sağçılar seçkilərin qalibi olub. İyunun 30-da Fransada parlament seçkilərinin birinci turunun qalibi Marin Lö Penin "Milli Birlik" partiyası olub. Bir qədər əvvəl isə Avropa Parlamentinə seçkilərdə sağçı partiyalar üstünlük qazanıblar. Ümumiyyətlə, Avropa Parlamenti (AP) seçkilərinin sona çatmasından sonra Avropa İttifaqına (Aİ) üzv olan bir çox ölkədə ifrat sağçıların yüksəlişi seçkinin ən diqqət çəkən elementi olub.

Müşahidəçilərin qənaətinə görə, radikal sağçı partiyalar Avropa Parlamentində rekord sayda yer qazanmaqla Brüsseldəki başlıca siyasi meyl acı məzəmmətlə üzləşəcək, Avropanın gələcəyi ilə bağlı qeyri-müəyyənlik artacaq. Amma bu nəticələrin daha çox Ukrayna müharibəsindən qaynaqlandığı görünməkdədir. Bu savaşa "Qoca qitə"yə siyasi-iqtisadi təsirləri, miqrant və ukraynalı qaçqın axını göz qabağındadır. O baxımdan Avstriyada da sağçıların qələbəsi təəccübləndirmədi.

Çünki Ukraynaya hərbi yardımlar regiondakı vəziyyəti daha da pisləşdirir və problemi çıxılmaz döngəyə doğru aparır. Bunun əvəzinə, Rusiya ilə dialoqa başlamağı və münaqişəni sülh yolu ilə həll etməyi təklif edirlər. Avropa Parlamenti seçkilərinin nəticələri qarşıdakı beş il üçün qitənin siyasi yönünü formalaşdıracaq. Gələn il Almaniyada keçiriləcək federal seçkilərdə Olaf Şolts üçün,

2027-ci ildə keçiriləcək prezident seçkilərində isə Emmanuel Makron üçün ciddi problem yaradacaq. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, sağçı partiyalar əldə etdikləri uğurlu nəticələrə baxmayaraq, hələ də vahid birləşdirilmiş gündəliyi hazırlaya bilməyiblər və mərkəzçilər indiyədək Avropa Parlamentində çoxluqlarını qoruyublar. Nəticədə Ursula von der Lyayen kampaniyanın nəticələrinə görə, Avropa Komissiyasına daha beş il rəhbərlik etməyə davam edəcək. Onu da vurğulayaq ki, ifrat sağçıların son illərdə əldə etdiyi yüksəliş Avropada miqrasiya böhranı ilə birbaşa əlaqədardır. Qitə xaricindən Avropaya üz tutan immiqrantların sayında son illərdə kəskin artım müşahidə olunur. Dövlətlərin miqrasiya problemini həll etməkdə çətinlik çəkdiyi bir dövrdə ifrat sağçılar bəzi ciddi radikal təkliflər irəli sürürlər.

REAL Partiyasının sədri Natiq Cəfərlinin "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, illər əvvəl bu mövzularda çoxsaylı təhlillər olub, müzakirələr açılıb: "Xüsusən "ərəb baharı"ndan sonra miqrasiya böhranının Avropada problem yaradacağı gözlənilən idi. Ukrayna münaqişəsi iki il yarımın nəticəsidir və belə bir qısa müddətdə sağçılar güclənə bilməzdilər. Ona görə də "ərəb baharı"ndan başlanmış prosesdir və 10-12 ildir davam edirdi. Bunun yeganə örnəyi Macarıstanın baş naziri Viktor Orbandır. O, 12 ildir ki, hakimiyyətdədir. Amma vəziyyətin bu yerə gəlib çıxması,

yeni sağçıların mövqeyinin güclənməsi Avropada miqrasiyaya həddən artıq qucaq açılması oldu".

N.Cəfəri hesab edir ki, bu hadisələrdən sonra avropalılar narahat olmağa başladılar: "Çünki qaçqın axını nəticəsində iş yerlərini itirdilər, gəlirlərinə təsir etdi, gələnər həm öz ənənələrini Avropanın yaşadığı yerlərdə dominant etməyə başladılar, o cümlədən Avropa məkanında terror aktları artdı... Odur ki, Avropada bir anti-miqrasiya hərəkatı gücləndi. Bunun ardınca Ukrayna müharibəsi də prosesə təkan verdi və sağçıların əlini gücləndirdi. Ona görə ki, müharibə Avropada ciddi iqtisadi itkilər yaratdı. Məsələn, hər il İtaliya rus turistlərdən 7-8 milyard qazanırdı, iki ölkənin şirkətləri arasında əməkdaşlıq, ticarət dövriyyəsi var idi. Habelə Almaniyada rus qaz alırdı. Ardınca müharibəyə görə gəlirlərin azalması, inflyasiyanın artması bu "Qoca qitə"də sağçıların mövqelərini möhkəmləndirdi. Fikrimcə, bu trend başa çatmayıb və hələ başlanğıcdır, getdikcə daha da güclənəcək. Əgər ABŞ seçkilərində Tramp qalib gəlsə, Avropada sağ və sağ-mərkəzin bir qədər də güclənməsini müşahidə edəcəyik".

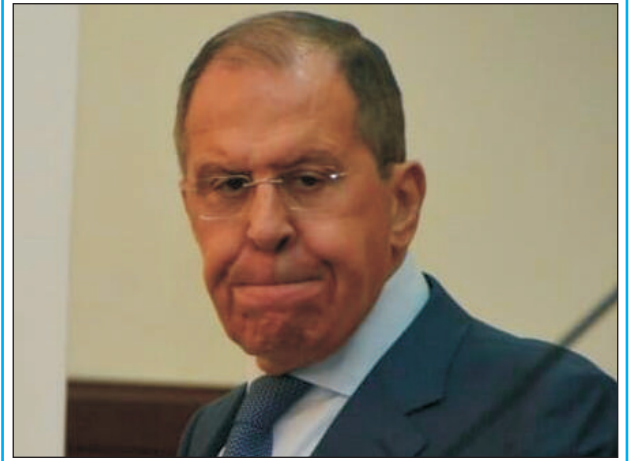
Siyasi ekspert Fuad Əliyevin zənnincə, müharibələr həmişə sağçıların reytingini artırır. Onun bildirdiyinə görə, sağ partiyalar belə situasiyalardan istifadə etməyi bacarırlar: "Avstriyadan sonra

başqa Qərb ölkələrində də radikal millətçilərin seçkiləri udməsi mümkündür. Sanki Avropa öz qabığını dəyişməkdədir. Burada Fələstin, Suriya, İraq və digər ölkələrdən gələnlərin də çox böyük təsiri oldu, Ukraynadakı müharibənin yaratdığı iqtisadi çətinliklərin də... Əvvəla, avropalılar Şərqdən gələnlərin mentalitetini qəbul edə bilmədilər. Onların davranışları Avropa üçün xoş qarşılanmırdı. Məlum oldu ki, Avropa öz sivilliyini itirmək təhlükəsindədir. Üstəlik, Fransada və başqa ölkələrdə terror aktları törədilib. İkincisi, komfort həyata öyrəşən bir alman, yaxud bir çex sual edir ki, mənim cibimdəki pul niyə Luqanskda gedən müharibədə silaha xərclənməlidir".

Təhlilçi, bununla yanaşı, Avropa İttifaqının Kiyevə yardımları davam etdirəcəyi qənaətinədir. Onun fikrincə, Avropa Komissiyasının prezidenti Ursula von der Leyenin partiyası Avropa Parlamentində qələbə qazanıb və xanım lider Kiyevə dəstək verilməsində prinsipi

al siyasətçidir: "Ancaq biz tezliklə miqrasiya siyasətinin sərtləşməsinə görəyik. İndidən Suriyada müharibənin başa çatdığı və onların geri qaytarılması tələb olunur. Bu çağırışlar bir müddət sonra ukraynalılar üçün də səslənəcək. Avropanın yükü artıb və onlar bu mənzərədən yorulublar".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

"Sanksiyaları ləğv edin, müharibəni dayandırmaq" - Lavrov

Rusiya ölkəyə qarşı tətbiq edilən bütün sanksiyaların ləğvi müqabilində Ukraynadakı müharibəni dayandırmağa hazırdır.

Axar.az xəbər verir ki, bunu Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrov "Nyusvik"ə müsahibəsində deyib.

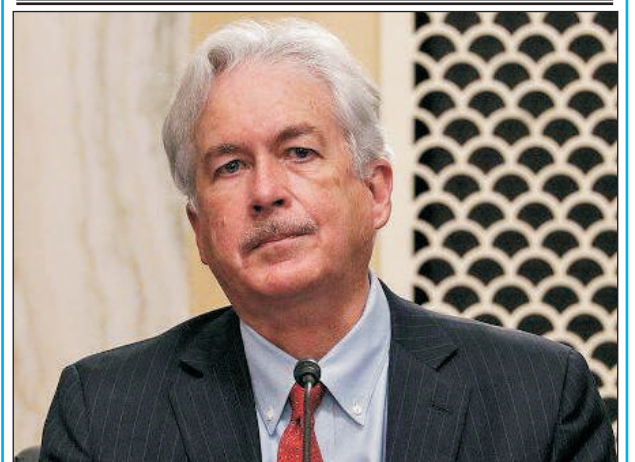
Lavrov müsahibəsində Ukrayna ordusunun Luqansk, Donetsk, Zaporozhye və Xerson vilayətlərindən tamamilə çıxarılması və bu əraziləri Rusiyanın regionları kimi tanıması ilə bağlı prezident Vladimir Putinin də tələbini xatırladı. Bundan başqa, Putin Ukraynanın bloklara qoşulmaması və nüvəsiz statusunun möhkəmləndirilməsini, həmçinin ölkənin demilitarizasiyasını və denasifikasiyasını tələb edib.

"Kiyev bu bəyanata avqustun 6-da Kursk vilayətinə silahlı basqınla cavab verib. Onun himayədarları - ABŞ və digər NATO ölkələri Rusiyanı strateji məğlubiyyətə uğratmağa çalışırlar. Bu şərtlər daxilində bizim Ukraynadan gələn təhlükələr aradan qalxana qədər xüsusi əməliyyatımızı davam etdirməkdən başqa çarəmiz yoxdur".

Onun sözlərinə görə, Rusiya üçün Ukraynaya qarşı müharibə xalqının müdafiəsi və həyatı təhlükəsizlik maraqlarıdır. Moskva hər dəfə hamıya uyğun bir müqavilə bağlayanda Kiyev və onun ağaları geri çəkilib.

"BMT Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən təsdiq edilmiş Minsk razılaşmaları, həmçinin 2022-ci ilin martın sonunda İstanbulda paraflanmış sülh müqaviləsini misal göstərmək olar.

Sülhün bərpası düşmənimizin planlarının bir hissəsi deyil. Ukrayna prezidenti Vladimir Zelenski Moskva ilə danışıqları qadağan edən fərmanını ləğv etməyib. Vaşinqton və onun NATO müttəfiqləri müharibəni davam etdirmək üçün Kiyevə siyasi, hərbi və maliyyə dəstəyi verirlər. Odlu oynamaq təhlükəli nəticələrə səbəb ola bilər. Prezident Putinin dediyi kimi, biz Qərbdən gələn təhdidləri anlayaraq adekvat qərarlar qəbul edəcəyik. Nəticə çıxarmaq sizin ixtiyarınızdadır".

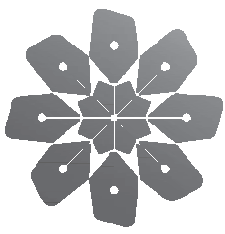
İsrail-İran müharibəsi... - MKİ-dən şok anons

Yaxın həftələrdə Yaxın Şərqdə münaqişənin daha da regional gərginləşməsi riski var.

Bunu MKİ direktoru Uilyam Børns deyib.

"İsrail və İran liderləri genişmiqyaslı müharibəyə can atmasalar da, eskalasiya riski yüksəkdir. Biz ciddi nəticələrə səbəb ola biləcək qəsdən toqquşmaların və anlaşılmazlıqların potensialını görürük", - Børns bildi.

Onun sözlərinə görə, İsrailin İranın raket hücumuna necə cavab verəcəyi ilə bağlı qərarı global bazarlar da daxil olmaqla, mühüm nəticələrə səbəb olacaq.

**Azərbaycan
Respublikasının
Mədlanın İnkişafı
Agentliyi**

İşğaldan azad olunmuş ərazilərə "Böyük Qayıdış"

Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, oktyabrın 8-də Şuşa şəhərinə növbəti köç karvanı yola salınıb. Bu mərhələdə Şuşa şəhərinə 16 ailə - 60 nəfər köçürülüb. Xatırladaq ki, indiyədək Şuşa şəhərində 220 ailənin, yəni 823 nəfərin daimi məskunlaşması təmin edilib.

İndiyə qədər azad olunmuş ərazilərə köçən 137 ailə, yəni 474 nəfər başqa vətəndaşlara məxsus olan mənzillərdə və evlərdə müvəqqəti məskunlaşmış keçmiş məcburi köçkünlərdir.

Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsindən APA-ya verilən xəbəyə görə, Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad olunmuş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Programına əsasən, məcburi köçkünlərin doğma yurda qayıdışı davam edir.

"Müasir tələblərə cavab verən zəruri sosial-texniki infrastrukturun qurulduğu şəhər və kəndlərdə sakinlərin rahat və təhlükəsiz yaşaması üçün hər cür şərait yaradılıb. İşğaldan azad olunmuş ərazi-

lərin bərpa-tikinti qrafikinə uyğun olaraq mərhələli formada inşa edilmiş evlərə ailələrin köçürülməsi həyata keçirilir. Bu günədək Zəngilan rayonunun Ağalı kəndi, Ağdərə rayonunun Talış kəndi, Füzuli şəhəri, Laçın şəhəri, Laçın rayonunun Zabux və Sus kəndləri, Şuşa, Xocalı və Cəbrayıl şəhərlərində 2251 ailə, 8612 nəfərin bərpa edilən və yəni tikilən yaşayış məntəqələrinə köçürülməsi təmin edilib. Onlardan 137 ailə, yəni 474 nəfər başqa vətəndaşlara məxsus olan mənzillərdə və evlərdə müvəqqəti məskunlaşmış keçmiş məcburi köçkünlərdir", - qeyd olunub.

İşğaldan azad edilmiş Cəbrayıl rayonunda peşə hazırlıq mərkəzi tikiləcək. Bunu əmək və əhalinin sosi-

al müdafiəsi nazirinin müavini Anar Əliyev Təhsilin İnkişafı Forumu çərçivəsində təşkil edilmiş paneldə çıxışı zamanı deyib. O qeyd edib ki, təhsil sistemi ilə əmək bazarı arasında ciddi əlaqənin qurulmasını təmin edilməlidir: "Bununla əlaqədar Əmək və Əhalinin Sosial

Müdafiəsi Nazirliyi ilə Elm və Təhsil Nazirliyi, o cümlədən digər aidiyyəti qurumlar arasında fikir ayrılığı yoxdur. 2030-cu ilə qədərki inkişaf strategiyasına əsasən regionlar üzrə 10 peşə hazırlığı mərkəzinin yaradılması nəzərdə tutulur. Biz bu sahəyə özəl sektoru da daxil etməliyəm."

Laçın şəhəri isə 2025-ci ildə MDB-nin mədəniyyət paytaxtı statusunu alacaq. Bu barədə Rusiya Federasiyası Prezidentinin köməkçisi Yuri Uşakov brifinqdə danışıb.

"Humanitar məsələlər bloku çərçivəsində Moskva sammitində MDB liderləri La-

çın şəhərinə 2025-ci ildə birləşən mədəniyyət paytaxtı statusunun verilməsi ilə bağlı qərar layihələrini nəzərdən keçirəcəklər", - deyərək Rusiya prezidentinin köməkçisi bildirib.

Ağdam, Füzuli və Xocavənd rayonlarında Bərpa, Tikinti və İdarəetmə Xidmətinin mətbuat katibi Leyla Sarabi son görülmə işlərdən danışdı: "Ağdam, Füzuli və Xocavənd rayonlarında, eləcə də bu şəhər mərkəzlərində, kəndlərdə tikinti, bərpa-quruculuq işləri gedir. Layihələndirmə işləri çox sürətlə davam edir. Bizim xidmətimiz də bunun üçün çalışır. Ali missiyamız keçmiş məcburi köçkünlərimizi geri qaytarmaqdır. Amma bunun üçün orada yaşayacaq insanların təhlükəsizliyi təmin olunmalıdır. Bu baxımdan tikintidən öncə ANAMA orada fəaliyyət göstərir. Minalardan, həmçinin əraziləri partlamamış hərbi sursatlardan təmizləyir. Orada əhalinin rahat yaşaması üçün bir sıra infrastruktur obyektləri də tikilir. Bundan əlavə, həmin ərazilərdə minatəmizləmə prosesi getməlidir".

Azərbaycan Respublikasının Mədlanın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Cavanşir ABBASLI

Qazançı kilsəsi haqda erməni yalanlarının ifşası

Azərbaycan dilindəki Wikipedia səhifəsində kilsə ilə bağlı saxta "mənbələr" in hamısını ermənilər yaradıb; 1887-ci illərdə Culfanın Qazançı kəndindən Şuşaya köçürülən ermənilər...

Suşa şəhərində yerləşən tarixi Qazançı kilsəsinin bərpa layihəsi başa çatıb. 2021-ci ildə Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən başlatılan Qazançının bərpasını düşmənlərin "erməni tarixi və mədəni irsinin silinməsi cəhdi" kimi qiymətləndiriblər.

AMEA-nın Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun əməkdaşı Faiq İsmayilov deyib ki, ermənilər Şuşada "erməni kilsəsi"nin mövcudluğu barədə xülyalarını həqiqətə çevirmək üçün dünyanın bütün müvafiq beynəlxalq təşkilatlarına müraciət edərək bu yalana inanmağa çalışırlar: "Şuşa şəhərində Qazançının "erməni kilsəsi" olduğunu "sübut" a yetirmək üçün ermənilərin özləri tərəfindən yaradılan Azərbaycan dilindəki "in-

ternet mənbələrindən" məharətlə istifadə edirlər.

"Qazançı kilsəsi" mövzunu internetdə axtarırsa vəzəndə, Azərbaycan dilindəki Vikipediya yazılan sitatlar biri digərini inkar edir. Bəzi nümunələri göstərə bilərəm. Məsələn, sitatlardan birində deyilir: "Erməni mənbələrinin verdiyi məlumata görə, kilsənin hazırkı yerində abidənin 1987-ci ildə hazırlanmış pasportunda "Qazançılar kilsəsi"nin qədim zərdüşt məbədi-

nin üzərində inşa olunduğu qeyd olunub. 1722-ci ildən bəri mövcud olmuş başqa bir kilsə yerləşmişdir". Bu iki cümlə bir-birini tamamlamasa da, ikincinin mənası çətin başa düşülsə də, burada bir saxta erməni tarixi ifadə edilməyə çalışılır. Birmənalı şəkildə qeyd etmək olar ki, heç bir tarixi mənbədə Şuşada zərdüşt məbədinin və ya məbədlərinin mövcudluğu göstərilir. Və sual olunur: 1722-ci ildə Şuşada hansı sayda xristian kilsəsi yox idi. Rus əsgərlərinin ibadəti üçün isə bir xristian kilsəsinə ehtiyac vardı. Mühəribələr nəticəsində iqtisadi cəhətdən zəif olan Rusiyanın şəhərdə quruculuq işləri apar-

mağa imkanı yox idi. Odu ki, ordu rəhbərliyi xanlığın divanxanasının üstünə zəng asdıraraq burada rus əsgərlərinin ibadəti üçün şərait yaratdı. Zaman keçdikcə Qarabağ xanlığının divanxanası rus ordusu komandanlığı tərəfindən təmir edilərək kilsəyə uyğunlaşdırıldı. 1868-1887-ci illərdə? Culfanın Qazançı kəndindən Şuşaya köçürülən ermənilər bu kilsə ətrafında məskunlaşdırdıqlarından, el arasında bu kilsəyə hərdən "Qazançı kilsəsi" də deyirdilər. Hələ buna qədər, ehtiyac olmadığı halda, Şuşanın Köçəri məhəlləsində 1847-ci ildə daha bir kilsə inşa edilmişdi. Şuşada "kilsə siyasəti" Rusiyanın gələcəyə hesablanmış təxribat siyasəti idi ki, sonrakı dövrlərdə bu şəhərdən azərbaycanlıların tamamilə köçürülməsinə, etnik təmizləməyə məruz qalmasına şahid olduq. Yerli camaat, yəni azərbaycanlılar Birinci Qarabağ müharibəsinə qədər Şuşadakı kilsələr "rus kilsəsi" adlandırılırdı.

Şuşadakı kilsələrin ermənilərə məxsus olmadığını bir çox erməni mənbələri də təsdiq edirlər. Məsələn, erməni yazıçısı Zare Melik Şahnazarov 1995-ci ildə Moskvada çap etdirdiyi "Zapiski karabaxskoqo soldata" kitabında Şuşadakı kilsəni "rus kilsəsi" kimi qeyd edir. 1918-ci ilin mart ayında İrəndən Rusiya ordusuna məxsus beş min nəfərlik bir ordu Araz çayı üzərindəki Xudafərin körpüsündən keçərək Şuşa şəhərinə rus qərargahına gəlir. Mənbənin yazdığına görə, bu ordu 1914-cü ildən 1918-ci ilə qədər olan dövrdə (I Dünya müharibəsi ərzində) İrana yerləşdirilmişdi. Artıq öz missi-

yasını başa vuran rus hərbi bölmələri İran dövlətinin xahişi ilə artıq oradan çıxarıldı. Erməni hərbiçiləri İrəndən çıxan rus ordusunu Qarabağda azərbaycanlılara qarşı döyüşməyə sövq etmək üçün rus zabitləri ilə görüşürlər. Məqsədlərinin baş tutmadığı bu görüş barədə erməni zabiti Samson Melik-Şahnazaryan yazırdı ki, "biz rus zabitləri ilə Şuşadakı Rus Pravoslav kilsəsində görüşdük". Bu, Şuşada erməni kilsəsinin olmadığını sübut edən tutarlı faktdır. Qarabağ bölgəsində yerləşən bütün kilsələr 1930-cu ildə SSRİ hökumət rəhbərlərinin göstərişi ilə qapadıldı və bəzilərindən yem anbarı kimi istifadə olundu. SSRİ hökumətinin bu qərarından sonra Şuşadakı rus kilsələri də baxımsız qalaraq yararsız hala düşdülər.

1988-ci ildən Qarabağda yaşayan ermənilərin artan millətçilik tələbləri fonunda alban dövrü kilsələrin erməniləşdirilməsinə və aktiv olmayan rus kilsələrinin işlək vəziyyətə gətirilməsinə və yeni erməni kilsələrinin tikilməsinə başlandı. Son 28 ildə Ermənistanın işğalı altında qalan Azərbaycan ərazilərinin erməniləşdirilməsi Ermənistan hökumətinin dövlət siyasətinin bir hissəsini təşkil edirdi. Bu da Şuşadakı rus pravoslav kilsələrindən də yan keçmədi. Tarixi baxımdan nə Şərqi Zəngəzur, nə Qarabağ bölgələrində və nə də Şuşa şəhərində heç vaxt erməni kilsəsi və ya kilsələri mövcud olmayıb. Dünyanın heç bir arxivində bunu sübut edə bilən heç bir sənədə rast gəlmək mümkün deyil".

□ **Sahana RƏHİMLİ, "Yeni Müsavat"**

Sentyabr ayı üzrə 787 müraciətinin 554-ü barədə müsbət qərar verilərək müvafiq şəhadətnamələr təqdim edilib, 233 nəfərin müraciəti isə mənfi qərarla yekunlaşıb.

Bu barədə Təhsildə Keyfiyyət Təminatı Agentliyindən məlumat verilib. Qeyd olunub ki, tədris yükünü mənimsəmək üçün təhsil aldığı ölkənin ərazisində tələb olunan normativdən az olması səbəbi ilə 209, təhsil forması səbəbi ilə 8, ekvivalenti olmayan ixtisas səbəbi ilə 6, dövlət nümunəli olmayan diplom səbəbi ilə 4, akkreditasiyasız filial səbəbi ilə 3, əczaçılıq ixtisası üzrə qiyabi formada təhsil alınması səbəbi ilə 2, bakalavr diplomunu üzrə mənfi qərar verilməsi səbəbi ilə 1 nəfərin müraciəti mənfi qərarla yekunlaşıb.

Ölkələr üzrə müraciətlərin sayına nəzər saldıqda Türkiyədən 265, Rusiyadan 242, Ukraynadan 126, Gürcüstandan 40, Birləşmiş Krallıqdan 28, Belarusdan 21, Polşadan 10, Macarıstandan 8, Litvadan 6, Almaniyadan 5, Amerika Birləşmiş Ştatlarından 5, İtaliyadan 4, Niderlanddan 4, Çindən 3, İrlandan 3, Kiprdən 3, Latviyadan 3, Qazaxıstandan 3, Bolqarıstandan 1, Çex-

Xarici diplomların tanınmaması problemi ciddiləşir

Sentyabr ayında 233 nəfərin müraciətinə "yox" deyildi; ekspert problemin yaranma və həlli yollarını göstərdi

- Tələbə ali təhsil müəssisəsində tələb olunan müddətdən az vaxt keçirdikdə. Bu prosedurdan əmin olmaq üçün Təhsil Nazirliyi tələbənin xarici pasportunda ölkədən giriş-çıkış möhürlərinə diqqət edir və bununla da nəzirlilik bilmək istəyir ki, tələbə həqiqətən təhsil aldığı ölkədə yaşayıbmı və kifayət qədər vaxt keçiribmi?

Buna görə tövsiyə olunur ki, tələbələr üzrlü səbəblərdən dolayı ölkədən giriş-çıkış etsinlər və diqqətli olsunlar.

problemlərin olduğunu və bu sahədə müəyyən çatışmazlıqların mövcud olduğunu göstərir. Diplomların tanınmasında yaşanan bu problemlərin əsas səbəbləri, onların təsirləri və bu vəziyyətin həlli yollarını təhlil etmək vacibdir.

Diplomların tanınmasında problemlər əsasən bir neçə mənbədən qaynaqlanır. Birincisi, xaricdəki universitetlərin tədris keyfiyyəti və akkreditasiya vəziyyəti diplomların tanınması prosesinə ciddi təsir

mamasına səbəb olur. Bəzi hallarda isə təhsil proqramının məzmunu Azərbaycan qanunvericiliyi ilə uyğun gəlmir. Bu da diplomların tanınmaması ilə nəticələnir və müraciətçilərin iş bazarında çətinliklərlə üzləşməsinə səbəb olur.

Üçüncü problem isə sənəd və prosedur qaydalarına bağlıdır. Diplomların tanınması üçün tələb olunan sənədlərin tam təqdim edilməməsi, sənəd çatışmazlığı və ya qey-

Bu universitetlərdə vahid tələbə kartı veriləcək - siyahı

Ölkəmizdə gələn həftədən etibarən bir sıra universitetlərdə vahid tələbə kartının tətbiqinə başlanılır. Bir müddət əvvəl Təhsilin İnkişafı Fondu KapitalBank və "Visa" beynəlxalq ödəmə texnologiyaları şirkəti arasında yeni "TələbəPlus" kartlarının istifadəyə verilməsi üçün memorandum imzalanıb.

Kart vasitəsilə tələbələr "Visa"-nın təqdim etdiyi xüsusi keşbek, endirim, promokodlardan yararlanı biləcəklər. Layihə çərçivəsində yerli və xarici şirkətlərlə müqavilələrin imzalanması və tələbələr üçün xüsusi güzəştlərin əldə olunması istiqamətində addımlar atılır. Bu imkanlar restoran, kafe, kitab, geyim, dəftərxana ləvazimatları mağazası, tibb müəssisəsi və s. məkanlarda mövcud olacaq.

"TələbəPlus" kartı eyni anda bir neçə funksiyayı yerinə yetirəcək. Həm universitetə giriş-çıkışı təmin edəcək, həm debet bank kartı kimi fəaliyyət göstərəcək, həm də tələbələrin təqaüd kartı olacaq. Tələbələr bütün bank əməliyyatlarını bu kart vasitəsilə rahat şəkildə yerinə yetirə biləcəklər.

Bəs ilkin mərhələdə hansı universitetlərin tələbələrinə bu kart veriləcək?

Təhsilin İnkişafı Fondundan bildirilib ki, kart oktyabrın 15-dən etibarən 11 universitetdə tələbələrə təqdim ediləcək.

- Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
- Azərbaycan Texniki Universiteti
- Bakı Mühəndislik Universiteti
- Sumqayıt Dövlət Universiteti
- Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti
- Türkiyə-Azərbaycan Universiteti
- Fransa-Azərbaycan Universiteti (UFAZ)
- Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti
- Bakı Dövlət Universiteti
- Bakı Slavyan Universiteti
- Azərbaycan Dillər Universiteti.

Qeyd edək ki, layihənin ilkin mərhələdə Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan ali təhsil müəssisələrində tətbiq olunması nəzərdə tutulur. Daha sonra isə digər dövlət və özəl universitetlər könüllü şəkildə layihəyə qoşula bilərlər. Kart ölkə üzrə bütün universitetlərin tələbələri üçün nəzərdə tutulub. Bura həm əyani, həm qiyabi, həm ödənişli, həm də ödənişsiz əsaslarla təhsil alan tələbələr daxildir.

dən 1, Fransadan 1, Kanadadan 1, Malayziyadan 1, Özbəkistandan 1, Pakistandan 1, Qırğızıstandan 1 müraciətin olduğu müşahidə olunur.

Ən çox müraciət olunan ixtisaslara gəlincə, maliyyə üzrə 57, biznesin idarə edilməsi üzrə 53, menecment üzrə 51, iqtisadiyyat üzrə 49, tibb üzrə 34 müraciət qeydə alınıb.

Qeyd edək ki, son illərdə xaricdə təhsilə maraq xeyli artıb. Lakin təəssüf ki, bəziləri xeyli xərc çəkib, xaricdə təhsil alıb, ölkəyə qayıtdıqda sonra diplomun tanınması problemi ilə üzləşir.

Bəs hansı hallarda xarici diplomlar Azərbaycanda tanınmır?

Nazirlər Kabinetinin 2003-cü il 13 may tarixli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Xarici dövlətlərin ali təhsil sahəsində ixtisaslarının tanınması və ekvivalentliyinin müəyyən edilməsi (nositifikasiyası) Qaydaları"nın 3.7-ci bəndinə əsasən diplomların tanınmasına aid mənfi qərar bir neçə xüsusi hallarda verilə bilər:

- Təhsilin məzmunu mənimsəmək üçün tələb olunan minimal dil biliklərinin olmaması. Yeni hər hansı bir dil sertifikatı olmalıdır.

- Ən əsas göstəricilərdən biri isə odur ki, tələbənin əyani və ya qiyabi təhsil aldığı ixtisas Azərbaycanda yalnız əyani formada tədris olunursa, bu halda diplom tanınmır. Buna görə də tələbə xarici təhsil üçün seçdiyi ixtisasın Azərbaycanda hansı formalarda tədris olunduğuna diqqət etməlidir.

Bəs problemi həlli etməyin yolu varmı?

Mövzu ilə bağlı təhsil eksperti Kamran Əsədov "Yeni Məşavət"-a danışdı: "Diplomların tanınması məsələsi Azərbaycan üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir və xaricdə təhsil almış vətəndaşların ölkədə iş imkanlarından faydalanmalarında mühüm rol oynayır. Sentyabr ayı üzrə 787 müraciətinin 554-nün diplomları tanınsa da, 233 nəfərin müraciəti mənfi qərarla yekunlaşıb. Bu vəziyyət diplomların tanınmasında bəzi

göstərir. Azərbaycanın təhsil qurumları xaricdə təhsil almış məzunların diplomlarını tanımaq üçün müəyyən tələblər irəli sürür. Bu tələblər təhsil müəssisələrinin beynəlxalq akkreditasiyaya malik olub-olmaması, tədris proqramlarının məzmunu və təhsil müddətinin ölkə standartlarına uyğunluğundan ibarətdir. Bəzi hallarda, xaricdə təhsil almış şəxslərin universitetləri bu standartlara tam cavab vermir və nəticədə diplomların tanınması rədd edilir. Bu, xüsusilə akkreditasiya səviyyəsi aşağı olan və ya keyfiyyət standartlarına uyğun gəlməyən universitetlərdən məzun olanlar üçün keçərlidir.

İkincisi, bəzi müraciətçilərin diplomlarının tanınmamasına səbəb olan digər faktor onların təhsil müddətləri və proqramlarının Azərbaycanın təhsil standartlarına uyğun olmamasıdır. Məsələn, bəzi ölkələrdə təhsil proqramları və müddətləri Azərbaycanın təhsil sisteminə nisbətən daha qısa ola bilər və bu, həmin diplomların tam dəyərli sayıl-

rı-dəqiq məlumatların təqdim edilməsi də müraciətlərin rədd edilməsinə səbəb olur. Bəzi müraciətçilər xaricdə təhsil aldıkları dövrdə lazımı təhsil sənədlərini düzgün saxlamadıqları üçün diplomlarının tanınmasında problemlər yaşayırlar. Həmçinin diplomların tanınması üçün müraciət prosesinin mürekkəbliyi və bürokratik tələblər də problem yaranan amillər arasındadır".

Kamran Əsədov qeyd edib ki, diplomların tanınması sahəsində problemlərin həlli üçün bir neçə istiqamətdə addımlar atmaq mümkündür: "İlk olaraq, xaricdə təhsil almağı planlaşdıran şəxslər təhsil alacaqları universitetin Azərbaycan tərəfindən tanınıb-tanınmadığını əvvəlcədən öyrənməlidir. Bu, onların gələcəkdə problemlərlə üzləşməsinin qarşısını almağa kömək edəcək. Təhsil Nazirliyi və ya Elm və Ali Təhsil üzrə Dövlət Agentliyi xaricdə təhsil almaq istəyənlər üçün akkreditasiya olunmuş universitetlərin siyahısını mütəmadi olaraq yeni-

lənəli və tələbələrə geniş məlumatlandırıcı təlimatlar təqdim etməlidir.

Bundan əlavə, xarici universitetlərlə əməkdaşlığın genişləndirilməsi və onların təhsil proqramlarının Azərbaycanın tələblərinə uyğunlaşdırılması da bu problemin həllinə töhfə verə bilər. Azərbaycanın ali təhsil müəssisələri ilə xarici universitetlər arasında imzalanan əməkdaşlıq müqavilələri diplomların qarşılıqlı tanınması prosesini asanlaşdırı bilər. Belə razılaşmalar xaricdə təhsil alan məzunların Azərbaycan bazarında daha rahat iş tapmasını təmin edər.

Üçüncü həll yolu isə diplomların tanınması prosesinin sadələşdirilməsi və rəqəmsallaşdırılmasıdır. Bu, müraciətçilər üçün prosesin daha şəffaf və asan olmasını təmin edəcək. Sənədlərin rəqəmsal qaydada toplanması, avtomatlaşdırılmış qiymətləndirmə sistemlərinin tətbiqi və müraciətçilər üçün daha aydın təlimatların hazırlanması bu sa-

hədəki çətinlikləri azalda bilər. Müraciətçilərin sənəd çatışmazlığı və prosedur qaydaları ilə bağlı yaşadığı çətinliklər bu yolla minimuma endirilə bilər.

Nəticə olaraq, diplomların tanınmasında yaşanan problemlər əsasən xaricdəki universitetlərin tədris keyfiyyəti, təhsil proqramlarının uyğunluğu və müraciət prosesinin mürekkəbliyi ilə bağlıdır. Bu sahədə problemin həlli üçün tələbələrə daha məlumatlı olmaları, xarici universitetlərlə əməkdaşlığın genişləndirilməsi və prosedurların sadələşdirilməsi vacibdir. Bu tədbirlər xaricdə təhsil alan Azərbaycan vətəndaşlarının diplomlarının tanınması prosesini sürətləndirə bilər və onların ölkənin inkişafına daha aktiv şəkildə töhfə verməsini təmin edə bilər. Beləliklə, həm Azərbaycan vətəndaşlarının təhsil keyfiyyəti yüksəlsin, həm də ölkə beynəlxalq təhsil sistemində daha effektiv inteqrasiya olunsun".

✉ **Xəlilə GƏRAY,**
"Yeni Məşavət"

Avtomobildən bayıra zibil atanlara fantastik cərimə

Avtomobildən bayıra hər hansı əşya, tullantı atılmasına görə 200 manatdan 4000 manatadək cərimə tətbiq oluna-caq.

Bu, Milli Məclisin oktyabrın 8-də keçirilən iclasında müzakirəyə çıxarılan İnzibati Xətlər Məcəlləsinə təklif olunan dəyişiklikdə əksini tapıb.

Qüvvədə olan qanuna görə, nəqliyyat vasitəsindən bayıra hər hansı əşya atılmasına və ya sürücünün nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən yayındırılmasına görə otuz manat məbləğində cərimə edilir.

Layihəyə əsasən, yollara və ya yol qurğularına tullantı və ya nəqliyyat vasitələrindən bayıra hər hansı əşya atılmasına görə fiziki şəxslər iki yüz manat məbləğində, vəzifəli şəxslər min manat məbləğində, hüquqi şəxslər dörd min manat məbləğində cərimə ediləcək.

Qanun layihəsi səsverməyə çıxarılaraq birinci oxunuşda qəbul edilib.

Bakıda qanunsuz yaşayan 40 əcnəbi saxlanıldı

Sentyabr ayı ərzində Bakı şəhərində qanunsuz yaşayan 40 əcnəbi polis əməkdaşları tərəfindən saxlanılıb.

DİN xəbər verir ki, 2024-cü ilin sentyabr ayı ərzində Daxili İşlər Nazirliyinin Baş Pasport, Qeydiyyat və Miqrasiya İdarəsinin Qanunsuz Miqrasiyaya Qarşı Mübarizə İdarəsinin paytaxtın ərazi polis orqanlarının əməkdaşları ilə birgə Bakı şəhərində keçirdikləri əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində Azərbaycan Respublikasının ərazisində olma və ya yaşama hüququ verən sənədlər olmadan, habelə qeydiyyatsız yaşayan, bir yerdən başqa yere getdikdə olduğu yer və yaşayış yeri üzrə qeydiyyat qaydalarına əməl etməyən, Azərbaycan Respublikasında olma və ya yaşama müddəti qurtarıqdan sonra getməkdən boyun qaçıran 40 nəfər əcnəbi vətəndaş saxlanılıb. Həmin şəxslər barəsində İnzibati Xətlər Məcəlləsinin müvafiq maddəsinə əsasən, inzibati xəta protokolu tərtib olunub və aidiyyəti üzrə təhvil verilib.

Qeyd edilib ki, cari ilin əvvəlindən bu günə kimi Baş Pasport, Qeydiyyat və Miqrasiya İdarəsinin Qanunsuz Miqrasiyaya Qarşı Mübarizə İdarəsi və respublikanın ərazi polis orqanlarının əməkdaşları ilə birgə keçirilən əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində ümumilikdə 413 nəfər əcnəbi vətəndaş müəyyən edilərək barələrində müvafiq tədbirlər görüldü.

Azərbaycanda əmək müqavilələrinin sayı açıqlandı

İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin iş yerlərinin rəsmiləşdirilməsi, əmək haqqı fondunun "ağardılması" və şəffaflığın təmin edilməsi istiqamətində həyata keçirdiyi tədbirlərin nəticəsi olaraq, bağlanmış əmək müqavilələrinin sayı 2019-cu ilin əvvəli ilə müqayisədə 450 972 vahid artıb və bu il sentyabrın 1-nə 1 852 887 olub.

Bu barədə quruma istinadən xəbər verilir.

Məlumatla görə, qeyri-neft sektorunun özəl bölməsində həmin göstərici 430 502 vahid artaraq 970 424 təşkil edib.

"Təşviq əsaslı vergi siyasətinin əmək bazarına müsbət təsirləri davam edir", - deyərək məlumatda qeyd olunub.

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzi (STM) dövlət orqanları (qurumlarının) kommunikasiya xətlərinin fəaliyyəti ilə bağlı monitoring aparıb. 39 dövlət orqanı (qurumu) və 77 yerli icra hakimiyyəti orqanı olmaqla ümumilikdə 116 dövlət orqanının (qurumun) stasionar və qaynar xətlərinə təqribən 3500-ə yaxın zəng edilib. Monitoringin nəticələrinə əsasən, stasionar nömrələr və qaynar xətlər üzrə ümumilikdə 1927 zəngə (59.2%) cavab verilib, 1328 zəngə (40.8%) cavab verilməyib. 198 zəng üzrə nömrə məşğul olub və ya aktiv olmayıb. Monitoring çərçivəsində edilən bütün zənglərin video qeydiyyatı aparılıb.

Bu dövlət orqanları telefonlara cavab vermir

Ekspert deyir ki, bəzi qurumların vətəndaş məmnunluğu istiqamətində hər hansı ölçü meyarı yoxdur

Ədliyyə Nazirliyi - monitoring çərçivəsində stasionar nömrələrə edilən zənglərin 18.2%-nə cavab verilib, 81.8%-nə cavab verilməyib.

Daxili İşlər Nazirliyi - bütün zənglərin mütləq əksəriyyətinə - 86.4%-nə cavab verilib.

Səhiyyə Nazirliyi - stasionar nömrələrə edilən zənglərin 59.1%-nə cavab verilib, 40.9%-nə cavab verilməyib.

Elm və Təhsil Nazirliyi - stasionar nömrələrə günün birinci və ikinci yarısında edilən zənglərə, ümumiyyətlə, cavab verilməyib.

Mədəniyyət Nazirliyi - stasionar nömrələrə edilən zənglərin 13.6%-nə cavab verilib, 86.4%-nə cavab verilməyib.

Aparılan təhlillər nəticəsində stasionar nömrələrə müqayisədə günün birinci və ikinci yarısında qaynar xəttə edilən zənglərə daha gec cavab verildiyi məlum olub.

Qeyd edək ki, dövlət qurumlarının vətəndaşların zənginə cavab verməməsi barədə illərdir ki, şikayətlər olur. Hətta bu məsələ dəfələrlə Milli Məclisin deputatları tərəfindən də qaldırılıb, "hökumət telefonu kiminsə cib telefonu deyil. Həmin telefona gələn zəngləri götürməyən məmurlar birbaşa olaraq qanunverici orqanın nümayəndəsinə qarşı hörmətsizlik edir", - deyərək Milli Məclisdə deputatlar zaman-zaman narazılıqlarını bildiriblər.

Deputat Fazil Mustafa parlamentdə çıxışları zamanı demişdi ki, bəzi dövlət qurumlarının "Qaynar xətt"lərində bir çox zənglərə cavab verilmir. Deputat hesab edir ki, bəzi dövlət qurumlarının yaratdığı Qaynar xətt"lər öz adına uyğun fəaliyyət göstərmir.

"Bu termin düzgün tapılmayıb. Bir çox nazirliklərdə bu, nə ilıq, nə də soyuq xəttir. Bir çox zənglərə cavab verilmir. Yaxud da pullu əsasla "Qaynar xətt" anlayışı ortadan qalxmaldır. Ona görə də məsələ həllini tapmalıdır".

Ekspertlər də qeyd edir ki, dövlət qurumları nəinki müraciətlərə, heç rəsmi məktublara da cavab vermirlər. Belə ki, dövlət qurumlarındakı əksər məmurlar hətta öz səlahiyyətlərinə uyğun olsa belə icazəsiz hərəkət etməkdən qorxurlar. Rəhbərlik tərəfindən cəzalanmaqdan çəkinirlər. Sadəcə, yuxarıdan göstəriş gözləyirlər. Əgər rəhbərlikdən tapşırıq gələrsə, əmr icra edirlər. Yəni şəxsi təşəbbüsləri ilə, öz səlahiyyətləri çərçivəsində müstəqil fəaliyyət göstərə bilmirlər.

Beynəlxalq idarəetmə sistemləri üzrə mütəxəssis, iqtisadçı Asif İbrahimov mövzu ilə bağlı "Yeni Məsəvat"a danışib. O deyib ki, ölkəmizdə bu problem əsasən dövlət qurumlarında və dövlətdən maliyyələşən təşkilatlarda aşkarlanır: "Biz də vətəndaş

olaraq bu cür hallarla rastlaşırıq. Orta statistik Azərbaycan vətəndaşı gündəlik o problemlərlə üzləşir. Statistika-kadan gördüyünüz kimi, qurumları üç qrupa bölmək olar. Bunlar yüksək tempdə cavab verən, yüksək qiymətləndirmə meyarlarına malik olan təşkilatlardır ki, həmin təşkilatlarda sırf vətəndaş məmnunluğunun ölçülməsi sistemləri tətbiq olunub. Orada hər bir zənglə bağlı qiymətləndirmə sistemləri mövcuddur. Məsələn, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin "Qaynar xətt"i var. ASAN xidmətin "Çağrı" mərkəzləri var. Bu tip müəssisələrdə vətəndaş məmnunluğunun ölçülməsi sistemi tətbiq olunduğuna görə daxil olan hər bir zəngin ISO 10002 standartına uyğun olaraq ölçülməsi həyata keçirilir. Orta qiymətləndirmə meyarları tətbiq olunan təşkilatların özlərini də iki hissəyə bölmək olur. Bəzi qurumlar var ki, orada vətəndaş məmnunluğunun istiqamətində hər hansı ölçü meyarı olmadığına görə bilinmir, daxil olan zənglərə cavab verilmir, həmin zənglərlə bağlı hansı tədbirlər görüldü, daxil olmuş müraciətlərin neçəsi həll olunub, neçəsi açıq qalıb. Bu tip məsələlərin ölçülməsini həyata keçirmədikləri üçün Mədəniyyət Nazirliyi tipli qurumlarda göstərici aşağı düşüb. Diqqət çəkən məqamlardan biri də günün birinci yarısı dövlət qurumlarında aktiv fəaliyyətlə məşğul

olurlar, amma günün ikinci yarısında bəzi qurumlarda vətəndaş qəbulunun keçirilməsi, yaxud da digər səbəblərə görə zənglərə cavab verilmir. Azərbaycanda bir nömrəli problem yerli icra hakimiyyətləri ilə bağlı yaranır. Ümumiyyətlə, vətəndaşların məmnunluq dərəcəsinin ölçülməsi sisteminin tətbiq edilməsi hər bir qurum üçün şərtidir. Necə ki, bu, ASAN xidmətdə, DOST mərkəzlərində tətbiq olunur. Yerdə qalan digər icra hakimiyyəti orqanlarında da mütləq vətəndaşların məmnunluğu ölçülməlidir. Daxil olan müraciətlərin sinifləndirilməsi (nə qədər şikayətdir, neçəsi təklifdir, həll olunub, ya yox, niyə həll olunmadı və s.) həyata keçirilməlidir. Bütün dövlət qurumlarının fəaliyyəti həm qanunvericiliyə, həm ölkə başçısının verdiyi sərəncamlara, həm də qurumların birbaşa nizamnamələrinə görə tənzimlənməlidir. Onların birbaşa öhdəlikləri odur ki, vətəndaşa qüsursuz, keyfiyyətli xidmət göstərsinlər. Bu xidmətlərin ən önəmlisi vətəndaşın müraciətinin, şikayətinin vaxtında araşdırılıb səbəblərinin aradan qaldırılması və onunla bağlı həll yollarının tapılıb məlumat verilməsidir. Beynəlxalq sistemlərin tətbiq edilməsində önəmli faktorlar mövcuddur, bunlar şəffaflıq, hesabatlılıq prinsiplərinə ciddi şəkildə əməl edilməsidir".

□ **Afaq MİRƏVİQ,**
"Yeni Məsəvat"

Azərbaycanda halal biznesin inkişafı üçün bir sıra tədbirlər planlaşdırılır. Bura ilk növbədə halal standartlarına əsasən məhsulların istehsalının stimullaşdırılması, halal məhsulların sertifikatlaşmasının asanlaşdırılması daxildir. Məlumdur ki, ölkədə "halal" adı altında ərzaq məhsullarının istehsalı çoxdan başlayıb. Hətta bir müddət ət və ət məhsullarına "halallığı" Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi verirdi. Lakin sonradan bu sahədə vəziyyət dəyişdi, hökumət halal məhsul istehsalını beynəlxalq səviyyədə qəbul olunmuş standartlara uyğunlaşdırmaq üçün addımlar atdı.

Bu gün halal məhsulların ümumi qaydalar" və AZS diapazonu xeyli genişdir, 731-2012 (OİC/SMİ-bura təkcə ərzaq məhsulları yox, digər tələbat malları, o cümlədən kosmetika, dərman, tibbi material və alətlər, yuyucu vasitələr və s. də daxildir.

Halal məhsul o deməkdir ki, onun tərkibində donuz ət və ət məhsullarından, spirtdən və digər dinimizlə qadağan olunan maddələrdən istifadə olunmur.

İslam dininə əsasən halal məhsulun tərkibində qadağan olunmuş hər hansı maddə və onun komponenti olmamalıdır; Halal məhsul haram məmulatların istehsalı və emal olunduğu istehsalat şəraitində hazırlanmamalıdır; Halal məhsullarının istehsalına cavabdeh şəxslər haram hesab edilən məmulatların istehsalı ilə bağlı fəaliyyətə cəlb olunmamalıdır.

Hazırda dünyada üzrə ən çox tətbiq olunan bir neçə halal standartlar var. Bunlar OIC/SMİIC 1: 2011 "Halal qida üzrə ümumi rəhbərlik"; MS 1500:2009 "Halal qida - istehsal, hazırlama, emal və saxlama üzrə ümumi rəhbərlik"; HAS 23000:1:2012 standartı "Halal sertifikatlaşdırma dair tələblər. Halal sertifikatlaşdırma sisteminin meyarları"; GSO 2055-1:2015 "Halal məhsullar - Hissə I: Halal qidaya dair ümumi tələblər".

Azərbaycanda halal standartlarına keçid 2011-ci ildə keçmiş Azərbaycan Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent Üzrə Dövlət Komitəsi AZS 372-2012 "Halal" ət məhsulları. İstehsalı, daşınması, saxlanması və satışı üzrə ümumi tələblər", AZS 386-2012 (CAC/GL 24-2012) "Halal"

ümumi qaydalar" və AZS 731-2012 (OİC/SMİ-İC1:2011) "Halal" qida. Ümumi tələblər" dövlət standartlarının təsdiq olunmasından sonra başlanıb. Standartlar 1 avqust 2012-ci il tarixindən Azərbaycanda tətbiq olunub.

AZS 372-2012 "Halal" ət məhsullarının istehsalı, daşınması, saxlanması və satışı üzrə ümumi tələblər" dövlət standartı "Halal" markası ilə satışa buraxılan ət məhsullarına şamil edilir və bu məhsulların istehsalı, daşınması, saxlanması və satışı üzrə ümumi tələbləri müəyyən edir. Standarta əsasən, "halal" ət məhsullarının istehsalı məhsulun keyfiyyəti və təhlükəsizliyinin idarə edilməsi sistemlərinin tələbləri əsasında təşkil edilməli, hazır məhsulun keyfiyyət və təhlükəsizlik göstəriciləri qüvvədə olan normativ sənədlərin tələblərinə uyğun olmalıdır. "Halal" ət məhsullarının istehsal proseslərində bu məhsulların istehsal xüsusiyyətlərini bilən və onlara ciddi riayət edən, xüsusi təlim keçmiş işçilər işləməlidir.

Standarta əsasən, kəsil-məli olan heyvanlar diri və sağlam olmalıdır. Heyvanların əvvəlcədən elektrik cərəyanı ilə, çəkil və ya balta ilə vurmaqla keyləşdirilməsi məsləhət görülmür. Müstəsna hallarda sakitləşdirici elektrik cərəyanı tətbiq etməyə yol verilir. Elektrik cərəyanının gərginliyi, gücü və təsir vaxtı heyvanın növünə əsasən texnologiya sənəddə göstəriləlidir. Hər bir heyvanı kəsməyə "Bismillah, Allahu Əkbər!" deməklə başlamaq lazımdır.

Standarta əsasən, "halal" heyvanların kəsilməsində "haram" sayılan heyvanların keyləşdirilməsi və kə-

Azərbaycanda halal istehsal nəzarətə götürülür

Prosesin detalları açıqlanır

silməsi üçün işlənmiş alətlərdən istifadə etməyə icazə verilmir. Həmçinin standartda istehsal sahələrinə və proseslərinə, qablaşdırma və markalanmaya, məhsulun daşınması, saxlanması və satışına olan tələblər də göstərilir.

AZS 386-2012 (CAC/GL 24-2012) "Halal" termininin istifadəsi üzrə ümumi qaydalar" dövlət standartı yeyinti məhsullarının markalanması zamanı məhsulun "halal" prinsiplərinə əsasən hazırlandığı haqqında məlumatın qəbul edilməsi üzrə tələbləri müəyyən edir. Həmçinin standart məhsulun xüsusiyyətləri haqqında məlumatlarda "halal" termininin və ona ekvivalent olan digər terminlərin istifadəsinə şamil edilir və bu terminin əmtəə nişanlarında, firma və kommersiya markalarında istifadəsinə müəyyən edilir.

Standarta əsasən, məhsulun "halal" olması haqqında məlumatdan markalanmada elə istifadə edilməlidir ki, digər analoji yeyinti məhsulunun təhlükəsizliyi ilə əlaqədar şübhə əmələ gəlməsin və "halal" yeyinti məhsullarının öz xüsusiyyətlərinə görə digər yeyinti məhsullarından üstün və ya sağlamlıq üçün daha faydalı olması barədə fikir yaranmasın.

AZS 731-2012 (OİC/SMİIC1:2011) "Halal" qida. Ümumi tələblər" dövlət standartı İslam qaydalarına uyğun qida məhsullarının hazırlanması məqsədilə qida zəncirində xammalın

alınması, hazırlanması, emalı, təsnifatı, təyin edilməsi, qablaşdırılması, markalanması, işarələnməsi, nəzarəti, yüklənilib-boşaldılması, nəql edilməsi, paylanması, saxlanması və xidmət edilməsi mərhələlərində riayət edilməsi vacib olan ümumi qaydaları əhatə edir.

Standartda heyvanın kəsilmə qaydaları, kəsim üçün nəzərdə tutulmuş heyvanda lazım olan şərtlər, qəssaba olan tələblər, kəsimdə istifadə olunan vasitələr, sallaq-xanalara olan tələblər, kə-

olaraq icazə verilən inqredientləri olan əcaçılıq məhsullarıdır. Yeni bu növ dərmənlərdə insan və ya heyvan mənşəli qan, haram hesab edilən heyvan mənşəli, eyni zamanda digər halal olmayan komponentlərdən istifadə olunmur. Bildirilir ki, standart İslam Ölkələrinin Standartlar və Metrologiya İnstitutu (SMİIC) tərəfindən hazırlanıb və Azərbaycanda daxil olmaqla, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələrdə standartın autentik tərcüməsi əsasında milli stan-

tibinin iqtisadi məsələlər üzrə köməkçisi Ahmad Kavesa Sengendo bildirib ki, bu ilin sonuna kimi global halal biznesin həcmi 6,7 trilyon ABŞ dollarına çatacağı gözlənilir. Onun sözlərinə görə, son altı ildə global halal biznesi 47 faiz artıb: "Dünyada halal biznesə maraq getdikcə artır. Bu baxımdan bizə müfəssəl bir yanaşma lazımdır. Geniş mənada halal sektor dedikdə yalnız qida sektoru anlaşılmamalıdır. Bura maliyyədən turizmə, əcaçılıqdan kosmetologiyaya kimi, insanların ehtiyaclarını təmin edən bir çox sahələr daxildir".

Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin (AQTA) sədri Qoşqar Təh-

məzli işə deyib ki, Azərbaycanda halal sertifikatlaşdırma prosesinin hansı formada həyata keçiriləcəyi müəyyənəndirilib. Sertifikatlaşdırma prosesi dörd kateqoriya üzrə aparılacaq. Bu kateqoriyalar iri və xırda buynuzlu heyvanların, quşların kəsimi, süd və süd məhsulları, eyni zamanda emal edilmiş məhsullar üzrə təşkil ediləcək. AQTA sədri, həmçinin qeyd edib ki, halal sertifikatlaşdırma üçün müraciət prosesinin asanlaşdırılması məqsədilə artıq müvafiq işlərə başlanılıb: "İnnovativ həllərin tətbiq olunması ilə qida subyektlərinin daha asan və əlçatan formada müraciət etməsinə şərait yaradılacaq. Halal sertifikatlaşdırma prosesinin təşkil olunması məqsədilə Sertifikatlaşdırma, Qərəzsizlik və Şikayətlər üzrə komitələr də formalaşdırılıb. Komitələrin tərkibi Azərbaycan İlahiyyət İnstitutunun İslamşünaslıq kafedrasının müdiri və müəllim heyəti, müstəqil ekspertlər və Agentliyin tabeliyində Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi İnstitutunun mütəxəssislərindən ibarətdir.

AZSTAND hazırda halal turizm xidmətləri üzrə yeni dövlət standartı hazırlayır. Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətinin rəisi Məmməd Abbasbəylinin dediyinə görə, standart Azərbaycanda turizmin inkişafına xüsusi töhfə verəcək: "Belə ki, standartın əsas məqsədi İslam qaydalarına cavab verən turizm xidmətləri və məhsulları təqdim etmək, onun effektiv tətbiq yolu ilə halal turizm məhsul və xidmətlərini bütövlükdə qorumaq və müştəri məmuniyyətini artırmaqdır. Ölkədəki hotel və turizm xidmətlərini bu standartların tələblərinə uyğunlaşdırmaq və turizm sektorunu müsəlman ölkələrindən gələn turistlər üçün daha cəlbedici etmək, bu sahədə inkişafa nail olmaq əsas məqsədlərdən, prioritetlərdən biridir".

Oktyabrın 8-də Bakıda Halal Biznes və Turizm Forumu (AZHAB Forum) keçirilib. Tədbirdə çıxış edən İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının (İƏT) Baş ka-

darı kimi qəbul olunub. Bu standartın bütün tələbləri ümumi xarakter daşıyır, ölçüsündən və mürəkkəbliyindən asılı olmayaraq dərman vasitələrinin istehsalında iş-tirak edən bütün təşkilatlar tərəfindən istifadəsinə nəzərdə tutur.

2023-cü ilin avqustunda AZSTAND-ın İslam Ölkələrinin Standartlar və Metrologiya İnstitutuna (SMİIC) üzvlüyü təsdiqlənib.

□ Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"

MUSAVAT

Son səhifə

N 183 (8556) 9 oktyabr 2024

Oktyabr

Öskürəkdən qısa müddətdə necə qurtulmaq olar?

Əgər öskürəyiniz varsa, çox miqdarda ilıq çay içməlisiniz. Bir çox insanlar balla çayın müalicəvi gücünə inanırlar, lakin bu, yanlış fikirdir. Adaçayı, odun, çobanyastığı, köklükotu, cökə, oregano, nano və limon balzamına əsaslanan bitki mənşəli infuziyalara üstünlük verilir. Öskürəkdən xilas olmaq üçün təxminən iki yarım litr isti, təmiz su içməyə çalışın. Həm də özünüzi limon və nano ilə ala zəncəfil içkisi ilə müalicə etməyə dəyər.

Zəncəfil də bir probleminiz varsa, zəiflik hissindən xilas olmağa kömək edəcək. Bunun sayəsində bir gündə öskürəkdən xilas ola bilərsiniz.

ABS-da ayıların hücumundan sağ çıxan kişi harada gizləndi?

ABS-da 74 yaşlı kişi ana ayı və üç balasının hücumuna məruz qalıb, lakin hücumdan sağ çıxa bilib. Kolorado ştatında ayılar açıq qalan qapıdan evə soxulublar. Yaşlı kişi onları stulla qovmağa çalışsa da, buna nail ola bilməyib. Ayı stulu divara fırladıb, kişinin boynunu, qarnını, eləcə də qollarını və ayaqlarını yaralayıb. Daha sonra kişi yataq otağına keçərək qapını bağlamağı bacarıb və bölgə şerifini köməyə çağırıb. Şerifin köməyi ilə kişi xilas edilib və ona tibbi yardım göstərilib.

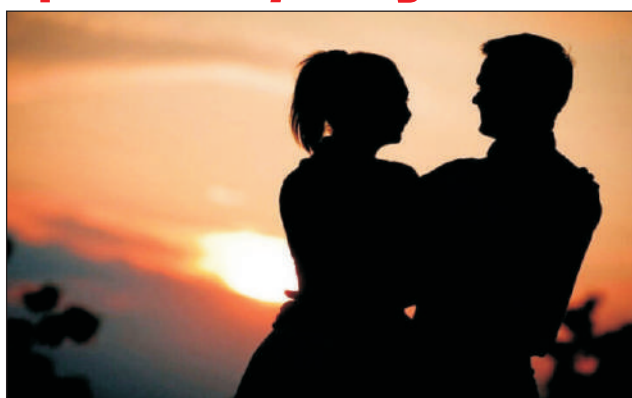
Daha sonra ayılar kişinin evinin yaxınlığındakı ağaclarla tapılaraq zərər-sizləşdirilib. Nəşr qeyd edir ki, hadisə bu il Koloradoda ayı hücumu ilə bağlı qeydə alınan ilk haldır. 2023-cü ildə altı belə hal qeydə alınıb.

Solaryum bu xəstəliyə səbəb olur

Dəri xərcəngi həm qadınlarda, həm də kişilərdə ən çox rast gəlinən xərcəng növlərindən birinə çevrilib. Türkiyəli dermatoloq Dr. Handan Erol Mart xüsusilə gənclər arasında geniş yayılan solaryumlardan istifadə ilə bağlı xəbərdarlıq edib. “Solaryum ciddi dəri xərcəngi riski daşıyır və biz dermatoloqlar olaraq solaryuma getməyi qətiyyətlə tövsiyə etmirik. Əslində bəzi ölkələrdə solaryum cihazlarından istifadə tamamilə qadağandır”, - deyərək həkim bildirib.

Bu ölkədə nazirlik əhalini öpüşməməyə çağırırdı

Qana Milli Səhiyyə Xidməti ölkə əhalisinə qeyri-adi bir müraciət edib. Qurum sakinləri öpüşməkdən və cinsi əlaqədən imtina etməyə çağırıb. Çağırış ölkədə meymunçığı ilə bağlı yoluxma hallarının artması ilə əlaqədar edilib. Bəyanat ölkənin şimal-qərbində növbəti xəstəlik halı qeydə alındıqdan sonra verilib. Bildirilib ki, yoluxanların sayı artıq 230 nəfərə çatıb.

Həkimlərin məlumatına görə, meymunçığı yaxın bədən teması ilə ötürülə bilər, buna görə də onlar bu xəstəliyin olduğundan şübhələnilən insanlarla öpüşməkdən və yaxın təmasdan çəkinməyi ciddi şəkildə tövsiyə edirlər. Qeyd edək ki, daha əvvəl Konqo Demokratik Respublikasında “mpox” virusuna qarşı ilk peyvənd kampaniyası başlayıb. Bundan əlavə, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı tarixdə ilk dəfə olaraq meymunçığınin diaqnostik testini təcili istifadə üçün təsdiqləyib.

8 yaşlı qız üzməyi bilməsə də, 12 yaşlı oğlanı suda xilas edib

Şotlandiyanın Perth şəhərində üzməyi bilməməsinə baxmayaraq, boğulan 12 yaşlı oğlanın köməyinə səkkiz yaşlı Tierney Batt qız çatıb. Bu barədə “Metro” məlumat yayıb. Hadisə iyulun ortalarında baş verib. Tierney sahildə oynayıb və Tay çayında boğulan 12 yaşlı Cayden Petersonun qışqırıqlarını ilk eşidən olub. Heç kimin boğulan adama kömək etməyə tələsmədiyini görəndə qız çaya atılıb və xilasediciləri gözləyərkən Petersonun başını suyun üstündə tutub. Tierney üzməyi bilməməsinə baxmayaraq, özünü suya atmadan əvvəl bir an belə tərəddüd etməyib.

Petersonun anası oğlunun xilaskarına təşəkkür edib və qızı “inanılmaz cəsarətli, sakit və sadəcə, heyranamiz” adlandırıb. “Kiçik bir uşaq, bir çox böyük insanların düşünməkdən qorxduğu bir şey edib. Minnətdarlığımı bildirmək üçün kifayət qədər sözlərim yoxdur - ona kömək etməsəydi hər şey tamamilə fərqli ola bilərdi” deyib qadın. Qızın atası qızı ilə fəxr etdiyini bildirib.

Daha əvvəl Krasnodar diyarında 16 yaşlı bir məktəbli qızın heyatını təhlükəyə ataraq çayda boğulan on və yeddi yaşlı iki uşağı xilas etdiyi bildirildi. Hadisə Goryachy Kluch şəhərində baş verib.

Bunları bilirsinizmi?

- * Gün ərzində kofeni 1 dəfədən artıq içməyin.
- * Dərmanı soyuq su ilə içməyin.
- * Axşam saat 5-dən sonra yemək yeməyin.
- * Yağlı yeməyi çox az qəbul edin.
- * Suyu daha çox səhər, daha az axşam için.
- * Yüklənən mobil telefondan uzaq durun.
- * Ən yaxşı yuxu vaxtı - axşam saat 10-dan səhər 6-ya kimidir.
- * Dərman içəndən sonra bir müddət uzanmayın.
- * Telefonun enerjisi 1 və ya 2 xətt qalıbsa, ondan istifadə etməyin. Çünki bu zaman telefonla danışanda radiasiya 1000 dəfə artıq təsir göstərir.
- * Sizə istidirsə, dirsəklərinizi soyuq suya salın.
- * Ayaqlarınız yorulmuşsa, sərin su ilə yuyun, sonra dəbələrinizə krem çəkin və dəbədən dizə qədər masaj edin.
- * Su çox içməyin - daha çox tərləyəcəksiniz, isti çay, ya da meyvə şirəsi susuzluğunuzu daha yaxşı yatırıdır.
- * Dəri qış ərzində bir qədər solur və təravətini itirir, bunun qarşısını almaq üçün çiməndə dərinə bərk sürtmək və təzadlı gah soyuq, gah da isti duş qəbul etmək lazımdır. Bu, qan dövranını yaxşılaşdırır və solğunluğu aradan qaldırır.
- * Xörək hazırlayarkən çatlamış əllərinizə işarəsi xiyar, pomidor, kartof püresi çəkməyi, kartof bişirilmiş suda əllərinizi yaxalamağı unutmayın.
- * Əlləriniz çox kobudlaşmış, dırnaqlarınız sınmışsa, qızdırılmış günəbaxan yağında 10-15 dəqiqə saxlayın. Sonra əllərinizi yumayın, ancaq əski ilə silin.
- * Əllər ağarsın deyərək, onları boraks, ya da sirkə tökülmüş ilıq suda saxlamaq lazımdır. Qədim xalq təbabətinə görə çiy süd və ya limon şirəsi qatılmış su ilə vanna etmək yaxşı kömək edir.
- * Daha bir məsləhət: sıxılmış limonu atmamışdan əvvəl onu əllərinizə çəkin. Turşuya qoyulmuş xiyarın suyunda əllərinizi vanna edin.
- * Əgər işinizlə əlaqədar olaraq əllərinizdən ağ neft, naftalin, balıq yağı və s. iyi gəlirsə, onda əllərinizi adicə sabunla yumaqdan başqa onları quru xardal tökülmüş su ilə silin, sonra da adi su ilə yuyun.
- * Yodoformun qoxusunu sirkə ilə yox etmək olar.

Bu içkilər insulata səbəb olur

Qazlı içkilər, meyvə şirələri və qəhvə gün ərzində ən çox istehlak edilən içkilər sırasındadır. Son araşdırmalar bu içkilərdən tez-tez istifadə edənləri gözləyən bir riski üzə çıxarıb. 27 ölkədə 27 mindən çox insan üzərində aparılan araşdırmanın nəticələri hər gün bu içkilərdən istifadə edənləri narahat edib. Galway Universiteti və McMaster Universiteti tərəfindən aparılan araşdırmada qazlı içkilər, meyvə şirəsi və qəhvə istehlak edənlərlə bağlı araşdırmanın nəticələri üzə çıxıb. Araşdırmalar nəticəsində məlum olub ki, qazlı içkilər və meyvə şirələri istehlakı insult riskini artırır. Araşdırma nəticəsində gündə dörd fincandan çox qəhvə içməyin də oxşar risk daşdığı məlum olub.

27 000-dən çox insanın iştirak etdiyi bu araşdırmada iştirakçıların yarısı həyatlarında ilk dəfə insult keçirmiş insanlar olub.

Tədqiqat iştirakçıları təkcə müxtəlif etnik mənsubiyyətlərdən və coğrafi bölgələrdən deyil, həm də onların ürək-damar risk profilləri də geniş şəkildə fərqlənirdi. Qazlı içkilərin insult riskini 22 % artırdığını göstərən araşdırmada gündə iki və ya daha çox dəfə qazlı içki qəbul etməyin bu riski daha da artırdığı bildirilib. Bununla belə, bir çox meyvə şirəsi məhsulları təzə meyvədən çox konsentratlardan hazırlanırlar və şəkər və konservantlardan ibarətdir ki, bu da insult riskini artırır.

Xüsusilə meyvə şirəsi istehlakının beyin qanaması nəticəsində insult riskini 37% artırdığı müəyyən edilib. Gündə iki porsiya meyvə suyu içənlərdə bu risk üçqat artır və bu artım xüsusilə qadınlarda özünü göstərir. Başqa bir tərəfdən isə çay istehlakının insult riskini azaltdığı müəyyən edilib. Gündə 3-4 stəkan qara çay içmək insult riskini 29% azaldır. Eyni şəkildə, yaşıl çay istehlakı da insult riskini 27% azaldır.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

“Yeni Musavat”ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, “Son dəqiqə” MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500